

_____ hokimligi
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ maktabgacha va
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
CHQBT fani o'qituvchisi

_____ning
20__-20__-o'quv yili iqtidorli
o'quvchilar uchun
“VATANPARVAR” NOMLI

TO'GARAK
HUJJATLARI

To‘g‘arak a‘zolari haqida ma’lumot

<i>№</i>	Familiya ismi va sharifi	Tug‘ilgan sanasi	Sinfi	Manzili (to‘liq)	Ota-onasi (Ismi sharifi)	Telefon (uy yoki mobil)	Izoh
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							

16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							
28.							
29.							
30.							

*O'tkazilgan xona*_____

“_____” To‘g‘arak mashg‘ulotlar o‘tkazilish sanalari

To‘g‘arak rahbari_____

[illegible]

“_____” To‘garak mashg‘ulotlar o‘tkazilish sanalari

*To 'garak rahbari*_____

[illegible]

DIQQAT

Unutmang!!! Ushbu hujjat sizga hech kimga tarqatmaslik sharti bilan **OMONAT** qilib berildi. Agar ushbu hujjat sizga boshqalar orqali kelib qolgan bo'lsa ham **OMONAT** hisoblanadi.

Ushbu **OMONAT**ni faqat o'zingiz uchun foydalaning. Hech kimga bermang, hattoki eng yaqin insoningizga ham.

Tijoriy maqsadda foydalanmang.
Internet va Veb-sayitlarga joylamang.
Telegram orqali kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA HIYONAT QILMANG.

Telegram orqali admin **Nabiyev Zokirjon**
bilan bog'lanish **90-530-68-66** yoki **Nza456**

“Kelishildi”

MMIBDO‘: _____

“ _____ ” _____ 20__yil

“Tasdiqlayman”

Maktab direktori: _____

“ _____ ” _____ 20__yil

20__-20__-o‘quv yili iqtidorli o‘quvchilar uchun tuzilgan
“Vatanparvar” to‘garagining
ISH REJASI

№	Yillik ish reja mavzulari	Soat	Sana	Izoh
1.	Dunyo miqyosida harbiy sohaning rivojlanishiga hissa qo‘shgan Sarkardalar	1		
2.	Vatanparvarlik tushunchasi	1		
3.	Ikkinchi jahon urushi yillarida O‘zbekistonlik jangchilarning harbiy xizmat to‘g‘risida harbiy xizmat to‘g‘risida	1		
4.	O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi Vatan himoyasi to‘g‘risida	1		
5.	O‘zbekiston Respublikasining “Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to‘g‘risida”gi qonuni.	1		
6.	O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining tashkil etilishi	1		
7.	Harbiy nizomlar	1		
8.	Harbiy unvon	1		
9.	Buyruq berish va bajarish tartibi	1		
10.	Kalashnikov avtomatining vazifasi, konstruktiv va ballistik ko‘rsatkichlari, umumiy tuzilishi	1		
11.	To‘g‘ri otish va uning amaliy ahamiyati	1		
12.	Otishni amalga oshirish	1		
13.	Yagona to‘siqlar yo‘lagi bilan tanishish. Alohida to‘siqlardan o‘tish usullari va ularni yengib o‘tishni mashq qilish	1		
14.	Askarning jangdagi majburiyatlari va ekipirovkasi	1		
15.	Safdan chiqish va safga qaytish. Boshliqning oldiga borish va uning oldidan ketish	1		
16.	Harbiy o‘quv yurtlari	1		
17.	O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining jangovar an‘analari	1		
18.	To‘liq oriyentir olish	1		
19.	Fuqaro muhofazasi	1		
20.	Yadroviy qurol. Yadroviy zararlanish o‘chog‘i	1		
21.	Bakteriyaviy (biologik) qurol. Karantin va observatsiya. Zamonaviy oddiy qirg‘in vositalari	1		
22.	Terini himoya qilish vositalari	1		
23.	Himoya vositalaridan foydalanish	1		
24.	Evakuatsiya tadbirlarini o‘tkazish	1		
25.	Signal bo‘yicha aholi harakati	1		
26.	To‘liq sanitar ishlovi	1		
27.	Zaharlovchi moddalarning umumiy tasnifi	1		
28.	Biologik (bakteriologik) qurollar va kasallik tarqatuvchi mikroblar	1		
29.	Radiatsiyadan yashirinish joylari, yerto‘la va boshqa joylarni muhofaza inshootlariga moslashtirish	1		
30.	Shaxsiy gigiyena	1		
31.	Urush vaqtida qo‘shinlarning tibbiy ta‘minotini tashkil qilish asoslari	1		
32.	Jarohatlanganda birinchi tibbiy yordam	1		
33.	Bo‘g‘lam	1		
34.	Immobilizatsiya	1		

Mashg‘ulotning mavzu: Dunyo miqyosida harbiy sohaning rivojlanishiga hissa qo‘shgan Sarkardalar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Aleksandr Makedonskiy. U bahodirlarga xos tana tuzilishiga ega bo‘lmasada, yoshligidan yer yuziga hukmronlik qilishni orzu qilgan. Sarkardalik qobiliyatlari bilan o‘z davrining buyuk sarkardalaridan biri sanalgan. Makedonskiy armiyasi g‘alabalari qadimgi Gretsiya harbiy san‘atining cho‘qqisida turadi. U oz sonli armiya bilan Gretsiyadan Hindistongacha bo‘lgan ulkan imperiyaga asos solgan.

Yuliy Sezar. Qadimgi Rimda davlat arbobi, diktator, sarkarda va yozuvchi. Galliya, Germaniya, Britaniyani bo‘ysundirgan. Harbiy taktika va strategiyani mukammal egallagan, m ohir notiq bo‘lgan.

O‘z davrining qudratli arbobi. Fitnachilar tomonidan o‘ldirilgan. Shundan so‘ng, fuqarolar urushi boshlanib ketgan va Rim imperiyasi tanazzulga yuz tutgan.

Gannibal Barka. Karfagenlik sarkarda, Qadimgi dunyoning buyuk harbiy strategi. Rimning ashaddiy dushmani. Rimliklarga qarshi urush olib borgan. Dushman qo‘shinlarini qanotlaridan o‘rab olib, so‘ngra qurshovga olish taktikasini mahorat bilan qo‘llagan.

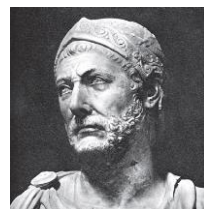
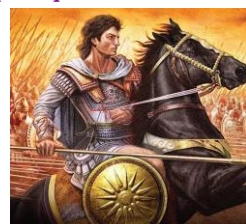
Chingizxon mo‘g‘ul qabilalarini birlashtirib, imperatorga aylangan. Xitoy, butun O‘rta Osiyo, shuningdek, Kavkaz va Sharqiy Yevropani, Bog‘dod va Xorazmni hamda ayrim Rus knyazliklarini egallagan.

Amir Temur. Buyuk lashkarboshi va novator harbiy tashkilotchi hisoblanmish Sohibqiron Amir Temur intizomli armiya tuzishga, jang paytida qo‘shin qismlarini oqilona boshqarishga, jang taqdirini hal qiladigan joylarga harbiy kuchlarni tezkorlik bilan yo‘llashga, mavjud to‘siq va g‘ovlarni tadbirkorlik bilan b artaraf etishga, qo‘shindagi jangovar ruhni yuksak darajada ushlab turishga erishgan. Sohibqiron Sharqda birinchilardan bo‘lib armiyaga o‘t sochar qurol — to‘pni olib kirgan. Tog‘li hududlarda jang harakatlari olib boruvchi maxsus harbiy qism va bo‘linmalarni tashkil qilgan. Amir Temur jahon harbiy ishi tarixida birinchi bo‘lib qo‘shinni jang maydoniga an‘anaviy 5 bo‘lakdan farqli ravishda, 7 ta qo‘lga bo‘lib joylashtirish tartibini joriy etgan.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: ____ To‘g‘arak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Vatanparvarlik tushunchasi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

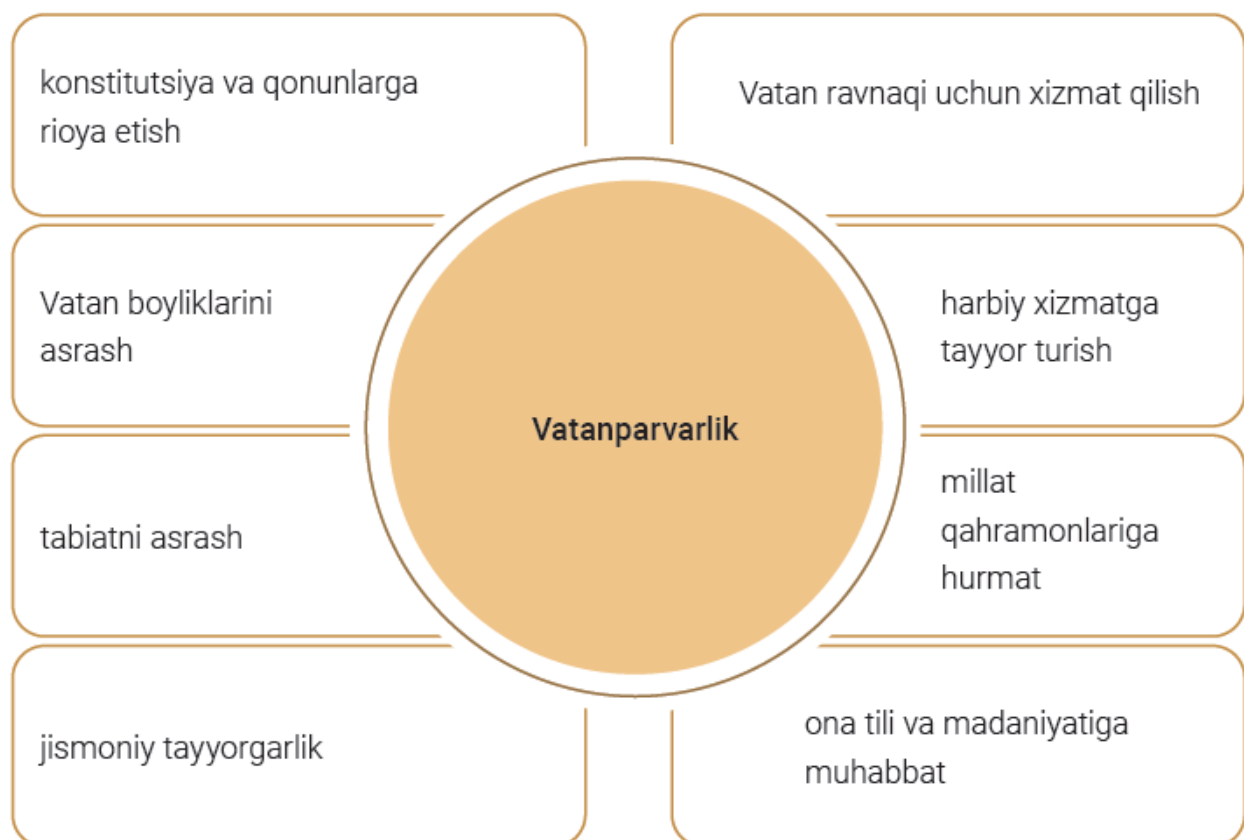
Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Vatanparvarlik – kishilarning ona yurtiga, o‘z oshyoniga muhabbati va sadoqatini ifodalovchi tushuncha. O‘z Vatani, ona yurti, xalqini cheksiz sevuvchi, Vatan manfaatlar uchun jonbozlik, ya‘ni vatanparvarlik barcha kishilar, xalq, millatlar uchun umumiy, asrlar davomida sayqallanib kelgan umuminsoniy tuyg‘u, ma‘naviy qadriyatlardan biridir.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘g‘arak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “__” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Ikkinchi jahon urushi yillarida O‘zbekistonlik jangchilarning ko‘rsatgan qahramonliklari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

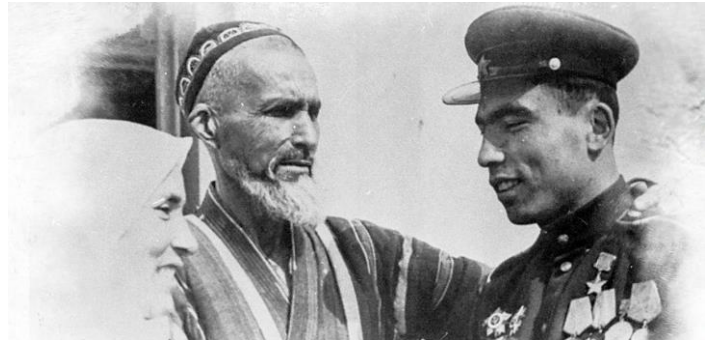
III. Yangi mavzu bayoni: Ikkinchi jahon urushi davrida O‘zbek xalqi ham “Hamma narsa – front uchun, hamma narsa g‘alaba uchun!” degan hayotiy shior bilan yashadi. 1939–1945-yillarda bo‘lib o‘tgan bu urushda O‘zbekistonlik jangchilardan 120 ming kishi SSSRning turli orden va medallari bilan taqdirlandi. Shulardan 300 dan ortiq kishiga Sovet Ittifoqi Qahramoni unvoni berildi.

1941-yil 22-iyunda gitlerchilar sobiq SSSRga bostirib kirgan. Bu urush 1945-yil 9-mayda Sovet Ittifoqining g‘alabasi bilan yakunlangan. Ikkinchi Jahon urushi yillarida O‘zbekiston aholisi taxminan 6,5 mln kishini tashkil qilgan. Urushda O‘zbekistondan 1 433 230 nafar odam ishtirok etgan. 450 000 dan ziyod vatandoshlarimiz qonli janglarda qahramonlarcha halok bo‘lgan. 604 052 nafari jang maydonlaridan nogiron bo‘lib qaytgan.

O‘zbekiston fashizm ustidan g‘alaba qozonish uchun juda katta hissa qo‘shdi. Respublika o‘sha paytlar frontga qurol-yarog‘ va oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish bilan birga millionlab ko‘chirilgan insonlar uchun umumiy maskanga aylangan. Fashistlarning tor-mor qilinishida O‘zbekistonda urush yillarida ishlab chiqarilgan qurol-aslahalar katta ahamiyat kasb etdi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi Vatan himoyasi to‘g‘risida

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Respublika Qurolli Kuchlari huquqiy bazasining yaratilishi va uning kelgusi taraqqiyoti O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinishi bilan hal etildi. O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, mamlakatni xalqaro arenada boshqa mamlakatlar bilan teng qatorda bo‘lishini ta‘minlovchi, mamlakat ichidagi vaziyatni tartibga soluvchi, shuningdek, boshqa davlatlar bilan teng huquqli munosabatlar yuritishni ta‘minlovchi qator qonunlar qabul qilindi. Ular ichidagi bosh qonun – O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasidir.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 52-moddasida O‘zbekiston Respublikasini himoya qilish har bir O‘zbekiston fuqarosining muqaddas burchi ekanligi ta‘kidlangan. Fuqarolar qonunlar bilan o‘rnatilgan harbiy yoki muqobil xizmatni o‘tashga majbur. Konstitutsiyaning 126-moddasida O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining vazifalari – O‘zbekiston Respublikasining Davlat suvereniteti, hududiy yaxlitligi, O‘zbekiston xalqining tinch hayoti va xavfsizligini himoya qilishi bayon etilgan.

Shuningdek, Konstitutsiyaning 127-moddasida O‘zbekiston Respublikasi o‘z Qurolli Kuchlarini o‘zining xavfsizligini ta‘minlash uchun yetarli darajada ushlab turishi lozimligi ta‘kidlangan. O‘zbekistonning Qurolli Kuchlari xalqimizning ajralmas qismidir. Qurolli Kuchlar safida xizmat qilish esa nafaqat jangovar mahorat maktabi, shuning bilan birga ma‘naviysiyosiy, umumiy harbiy, jismonan chiniqish va intizom maktabi hamdir.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: O‘zbekiston Respublikasining “Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to‘g‘risida”gi qonuni.

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: O‘zbekiston Respublikasining “Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to‘g‘risida”gi qonuni 2002-yil 12-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining qarori bilan qabul qilingan. Ushbu qonunning maqsadi O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarining umumiy harbiy majburiyatini bajarish va harbiy xizmatni o‘tash bilan bog‘liq munosabatni tartibga solishdan iborat. Umumiy harbiy majburiyat fuqarolarning O‘zbekiston Respublikasini himoya qilishga majburiy harbiy tayyorgarligidan iborat. U O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari safini to‘ldirish va ular rezervini tayyorlashni ta’minlash maqsadida joriy etiladi. Umumiy harbiy majburiyat fuqarolarni harbiy xizmatga tayyorlashni, harbiy xizmatga chaqirishni (kirishni), chaqiruv yoki kontrakt bo‘yicha harbiy xizmat o‘tashni, rezervdagi xizmatni, muqobil xizmatni, harbiy ro‘yxatdan o‘tish qoidalariga rioya etishni, favqulodda vaziyatlarda yoki O‘zbekiston Respublikasiga qarshi harbiy tajovuz bo‘lgan taqdirda aholini muhofaza etish tadbir-choralarini qamrab oladi. Harbiy xizmatga birinchi marta chaqirilgan fuqarolar Vatanga qasamyod qabul qiladilar. Fuqarolarni chaqiruv uchastkalarida qayd etish ular 16 yoshga to‘lgan yili umumta’lim muassasalaridagi oxirgi o‘qish yilining oktyabr-noyabr oylarida amalga oshiriladi.

Harbiy xizmatning quyidagi turlari joriy etilgan:

muddatli harbiy xizmat;

safarbarlik chaqiruvi rezervidagi harbiy xizmat;

kontrakt bo‘yicha harbiy xizmat;

O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari safida harbiy xizmatni o‘tagan rezervchilar xizmati.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining tashkil etilishi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

1991-yil 31-avgustda navbatdan tashqari bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston Oliy Kengashining 6-sessiyasida “O‘zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risida”gi qonuni qabul qilindi. Unda, jumladan, shunday deyilgan: “O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa ishlari vazirligini tuzish, Milliy gvardiya va noharbiy (muqobil) xizmatni tashkil etish huquqiga ega”. Ushbu qonunni bajarish yuzasidan 1991-yil 6-sentyabrdagi O‘zbekiston Respublikasi

Prezidentining Farmoniga binoan Mudofaa ishlari Vazirligi tashkil etildi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1991-yil 25-oktyabrdagi qaroriga binoan Mudofaa ishlari vazirligining huquqiy maqomi va tuzilishi tasdiqlandi. Vazirlik mahalliy-harbiy boshqaruv organlari, fuqarolar mudofaasi shtabi va armiya safidan tashqaridagi xizmatning maxsus boshqarmasi negizida tashkil qilindi. Keyinchalik sobiq Turkiston harbiy okrugining boshqaruv organlari negizida Mudofaa ishlari vazirligining Bosh

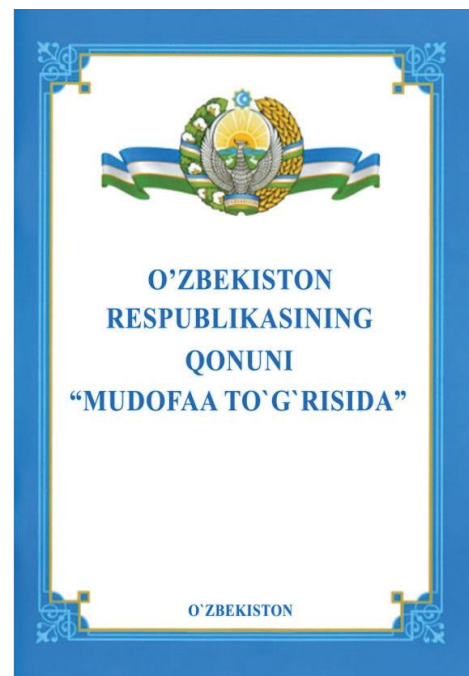
shtabi va boshqarmasi hamda ularning joylardagi quyi bo‘linmalari tashkil qilindi. Mamlakatimiz Qurolli Kuchlarining vujudga kelishida O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1992-yil 14-yanvardagi qarori katta ahamiyatga ega bo‘ldi. Ushbu qarorga muvofiq respublika hududida joylashgan sobiq SSSR Qurolli Kuchlarining barcha qismlari, harbiy o‘quv yurtlari, muassasa va tashkilotlari O‘zbekiston Respublikasining tasarrufiga olindi hamda ular moddiy texnika va mablag‘ bilan ta’minlanadigan bo‘ldi. Shu tariqa mustaqil davlatimiz Qurolli Kuchlarini barpo etishning dastlabki tashkiliy ishlari yakunlandi.

O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 1992-yil 3-iyuldagi Farmoniga binoan Mudofaa ishlari vazirligi Mudofaa Vazirligiga aylantirildi. Shuningdek, Oliy Kengashning 12-chaqiriq 10-sessiyasida harbiy xizmatga taalluqli qarorlar, jumladan, O‘zbekiston Respublikasining “Mudofaa to‘g‘risida”, “Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to‘g‘risida” va “Muqobil xizmat to‘g‘risida”gi qonunlari qabul qilindi. O‘zbekiston Respublikasining 1993-yil 29-dekabrdagi “Vatan himoyachilari kunini belgilash to‘g‘risida”gi qonuniga binoan 14-yanvar “Vatan himoyachilari kuni” deb e‘lon qilindi.

O‘zbekiston Respublikasining “Mudofaa to‘g‘risida”gi qonuni 2001-yil 11-mayda qabul qilindi. “Mudofaa to‘g‘risida”gi qonunning vazifasi mudofaani tashkil etish va Qurolli Kuchlarni boshqarishning huquqiy asoslarini belgilashdan iborat. Qonun mamlakat mudofaasini ta’minlashda davlat organlarining vakolatlarini, shuningdek, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar va fuqarolarning ishtirokini aniqlab beradi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy nizomlar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Harbiy nizomlar – qurolli kuchlar va qo‘shin turlarining qo‘shilma, qism va bo‘linmalaridan jangovar harakatlarda foydalanish prinsiplari, ularning maqsadlari, vazifa va usullarini, harbiy xizmatchilarning majburiyatlarini, ular orasidagi o‘zaro munosabatlarni, kundalik turmush faoliyatini, harbiy xizmatni tashkil etish, o‘tash yo‘l-yo‘riqlarini o‘rgatuvchi hamda odob-axloq normalarini va harbiy nizomni mustahkamlash asosini belgilab beruvchi rasmiy me‘yoriy huquqiy hujjatlar.

Harbiy nizomlar jangovar va umumharbiy turlarga bo‘linadi. Jangovar nizomlar qurolli kuchlar qism va bo‘linmalari turlarining jangovar tayyorgarlik asoslari hamda jangovar harakatlarni olib borishni belgilab beradi. Umumharbiy nizomlar harbiy xizmatchilarning o‘zaro munosabatlari, ularning umumiy va lavozimga oid majburiyatlari, huquqlari, ichki, garnizon va qorovullik xizmatlarini o‘tash tartiblari va boshqalarni belgilovchi Qurolli Kuchlarning hamma turlari uchun umumiy majburiy qoidalardan iborat.

Umumharbiy nizom Qurolli Kuchlar harbiy xizmatchilarining umumiy huquqlari va majburiyatlarini va ular o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni, brigada mansabdor shaxslarning asosiy majburiyatlarini, shuningdek, ichki tartib qoidalarini belgilaydi. O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari harbiy qismlarning, shtablarning, boshqarmalarning, muassasalarning, korxonalarining, tashkilotlarning va harbiy bilim yurtlarining barcha harbiy xizmatchilari Ichki xizmat Nizomiga amal qiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy unvon

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Harbiy unvon – Qurolli Kuchlarning har bir harbiy xizmatchisi va zaxiradagi harbiy majburiyatli shaxsga ularning xizmat mavqeyi, harbiy va maxsus tayyorgarligi, o‘tagan xizmat muddati, qaysi qo‘shin yoki xizmat turiga mansub ekanligiga, shuningdek, ko‘rsatgan xizmatlariga ko‘ra beriladigan unvon. Harbiy unvonlar harbiy xizmatchilarning o‘zaro munosabatlaridagi mavqeyini belgilaydi. Har bir harbiy xizmatchi va harbiy xizmatga majburga tegishli harbiy unvon beriladi. Qurolli Kuchlardagi harbiy unvonlar qo‘shin unvonlari va kema tarkibidagi unvonlarga bo‘linadi.

Qurolli Kuchlardagi oliy unvon armiya generali bo‘lib, bu unvon (urush davrida) O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarning Oliy Bosh qo‘mondoniga, shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vaziriga beriladi. Rezerv, zaxira yoki iste’fodagi fuqarolarning harbiy unvoniga mos ravishda “rezervdagi”, “zaxiradagi” yoki “iste’fodagi” so‘zlari qo‘shiladi.

MUDOFAA VAZIRLIGI HARBIY UNVONLARI

ASKARLAR
TARKIBI

Odiy
askar

SERJANTLAR TARKIBI

Kichik
serjant

III-darajali
serjant

II-darajali
serjant

I-darajali
serjant

Katta
serjant

KICHIK OFITSERLAR TARKIBI

Leytenant

Katta
leytenant

Kapitan

KATTA OFITSERLAR TARKIBI

Mayor

Pod-
polkovnik

Polkovnik

GENERALLAR TARKIBI

General-
mayor

General-
leytenant

General-
polkovnik

Armiya-
general

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Buyruq berish va bajarish tartibi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Buyurish shtab boshlig‘i harbiy qism komandiri nomidan yoxud garnizon harbiy komendanti, garnizon boshlig‘i nomidan chiqariluvchi idora qilish xizmat hujjati sanaladi.

Buyruq – komandir (boshliq)ning bo‘ysunuvchilarga qaratilgan va ma‘lum amallarining majburan bajarilishini, u yoki bu qoidalarga rioya qilinishini talab etadigan yoxud u yoki bu tartib qoidalarini belgilaydigan ko‘rsatmasi. Buyruq so‘zsiz, aniq va o‘z muddatida bajarilishi lozim. Jangda boshliqning buyrug‘ini o‘z vaqtida va aniq bajarish muvaffaqiyat va dushman ustidan g‘alabaga erishishning shartidir.

Buyruqlar bo‘ysunganlik yo‘sinida beriladi. O‘ta zarur holatlarda katta komandir bo‘ysinuvchiga uning bevosita boshlig‘ini chetlab o‘tgan holda buyruq berishi mumkin.

Bunday holatda u bu haqida bo‘ysunuvchining bevosita boshlig‘iga xabar qiladi yoxud bo‘ysunuvchiga uning o‘zi bevosita boshlig‘iga bildiruv berishini buyuradi.

Buyruq olgan harbiy xizmatchi “Xo‘p bo‘ladi!” deb javob beradi va shundan keyin uni bajaradi. Agar buyruqni bajarayotgan harbiy xizmatchi maqomiga ko‘ra boshqa katta boshliqdan yangi buyruq olsa, bu haqida ikkinchi buyruqni bergan boshliqqa bildiruv beradi va tasdiqlangandan so‘ng oxirgisini bajaradi. Yangi buyruqni beruvchi bu haqida birinchi buyruqni bergan boshliqqa xabar qiladi.

Harbiycha salomlashish

Harbiycha salomlashish harbiy xizmatchilarning birodarlarcha jipsligining ifodasi, o‘zaro hurmat va mushtaraklik madaniyatining namoyon bo‘lish belgisi sanaladi. Barcha harbiy xizmatchilar bir-biriga duch kelganda (yetib olganda, o‘tib ketayotganda) O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining Saf nizomi bilan belgilangan qoidalarga qat‘iy rioya qilgan holda bir-biriga salom berishga majburdirlar.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Mashg‘ulotning mavzu: Kalashnikov avtomatining vazifasi, konstruktiv va ballistik ko‘rsatkichlari, umumiy tuzilishi.

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Kalashnikov avtomati dushmanning jonli kuchlarini yo‘q qilish uchun mo‘ljallangan. U individual qurol hisoblanadi. Kalashnikov avtomati (AKM, AK-74) individual qurol hisoblanadi va u dushmanning jonli kuchini yo‘q qilishga mo‘ljallangan. Qo‘l jangida avtomatga nayza-pichoq biriktiriladi. Bir xil kalibrdagi avtomat va pulemyotlar oqdonlarini almashtirib ishlatish mumkin. Kalashnikov avtomati tuzilishi jihatdan juda sodda va yuqori jangovar hamda ekspluatatsion (ishlatish) sifatlariga ega. Kalashnikov avtomatidan uzluksiz (avtomatik ravishda) va bittalab o‘t ochish mumkin. Uzluksiz o‘t ochish avtomatdan otishning asosiy turi hisoblanadi: u qisqa (5 tagacha otish) yoki (10 tagacha otish) yoki to‘xtovsiz bo‘lishi mumkin. Avtomatning uzluksiz ishlashi stvol kanalidan zatvor ramasining gaz porsheniga o‘tadigan porox gazlarining energiyasidan foydalanishga asoslangan. Avtomatning asosiy qism va mexanizmlari: 1 – stvol, stvol qutisi, mo‘ljalga olish moslamasi, qo‘ndiq va pistolet dastachasi bilan; 2 – stvol qutisining qopqog‘i; 3 – zatvor ramasi gaz porsheni bilan; 4 – zatvor; 5 – qaytarish mexanizmi; 6 – gaz trubkasi (quvuri) stvol qoplamasi bilan; 7 – sevyo (stvolning ostki qoplamasi); 8 – zarba berish-o‘t ochish mexanizmi; 9 – o‘qdon; 10 – nayza-pichoq; 11 – penal (tozalash va moylash anjomlari uchun gilof); 12 – shompol.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: To‘g‘ri otish va uning amaliy ahamiyati

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

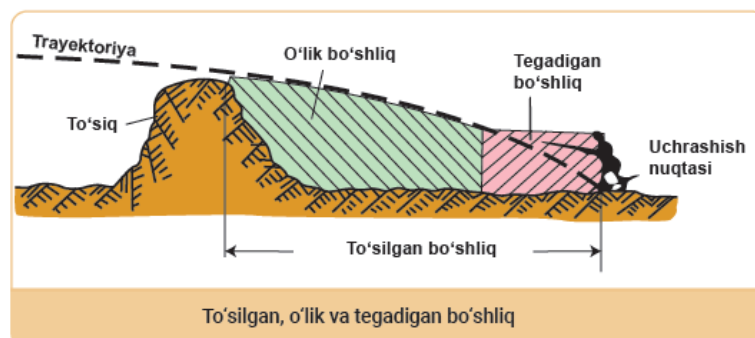
I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: O‘q o‘zining butun uchish trayektoriyasi davomida nishonga nisbatan balandga ko‘tarilmasa, bunday otishga to‘g‘ri otish deyiladi. Jang davrida to‘g‘ri otish masofasi chegarasida o‘q otishda mo‘ljalni o‘zgartirmasdan turib, balandlik bo‘yicha mo‘ljalga olish nuqtasi esa odatda, nishonning pastki chekkasidan, ya‘ni quyi qismi bo‘yicha tanlanadi.

To‘g‘ri otishning uzoqligi nishonning balandligi va trayektoriya yerbag‘irlaganiga bog‘liq. Nishon qanchalik baland va trayektoriya qanchalik yerbag‘irlagan bo‘lsa, to‘g‘ri otish uzoqligi shunchalik katta bo‘ladi. O‘z navbatida, pritselni bir marta o‘rnatish bilan nishonni yo‘q qila olish masofasi ham shunchalik katta bo‘ladi. Bu esa nishonlarni yo‘q qilishni tezlatish imkoniyatini beradi. To‘siq ortidagi o‘q tegmaydigan, to‘siqning cho‘qqisidan uchrashish nuqtasigacha bo‘lgan bo‘shliqqa to‘silgan bo‘shliq deyiladi.

To‘silgan bo‘shliqning ushbu trayektoriya bo‘yicha nishonni yo‘q qilib bo‘lmaydigan qismiga o‘lik bo‘shliq deyiladi. To‘siq qanchalik baland, nishonning bo‘yi past va trayektoriya yerbag‘irlaganroq bo‘lsa, o‘lik bo‘shliq shunchalik katta bo‘ladi. To‘silgan va o‘lik bo‘shliqlardan dushmanning o‘qidan himoyalaniish uchun foydalanish zarur. To‘silgan bo‘shliqning nishon yo‘q qilina oladigan qismiga tegadigan bo‘shliq deyiladi.

Tegadigan bo‘shliqning kattaligi nishonning balandligi, trayektoriya yerbag‘irlaganligi va tushish burchagiga bog‘liq. Uning amaliy ahamiyati shundaki, u nishongacha bo‘lgan masofani aniqlash va pritselni o‘sha masofaga moslab o‘rnatishdagi xatoni tuzatadi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Otishni amalga oshirish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Qo‘yilgan vazifa va holatga qarab, o‘t ochish mustaqil ravishda yoki komandirning buyrug‘i bo‘yicha amalga oshiriladi. Otishni amalga oshirish pritselni o‘rnatish, o‘tkazgichni zarur o‘t ochish turiga qo‘yish, avtomatni tutish, mo‘ljalga olish, tepkini ezish va otish chog‘ida avtomatni ushlab turishni o‘z ichiga oladi.

Pritselni moslash uchun askar avtomatni o‘ziga yaqinlashtiradi, o‘ng qo‘lining katta va ko‘rsatkich barmoqlari bilan xomutcha yopqichini siqadi va xomutchani pritsel plankasi bo‘ylab kerakli raqamgacha suradi.

Avtomatni saqlagich bilan kerakli o‘t ochish turiga o‘tkazish uchun o‘ng qo‘lning bosh barmog‘i bilan o‘tkazgich uzluksiz o‘t ochish (AB) yoki bittalab o‘t ochish (OD) holatiga qo‘yiladi. Avtomatni to‘g‘ri tutib ushlash otuvchining gavdasi, qo‘llari va boshining holatiga, avtomatning turg‘unligi esa uni to‘g‘ri tutishga bog‘liq. Avtomatni to‘g‘ri tutib ushlash (qo‘ndoqni yelkaga o‘rnatish) uchun chap qo‘l bilan sevyo yoki o‘qdondan, o‘ng qo‘l bilan esa pistolet dastasidan ushlanadi va nishonni ko‘zdan qochirmay, avtomatning qo‘ndog‘i yelkaga to‘la o‘rnashganligi sezilguncha taqaladi, o‘ng qo‘l ko‘rsatkich barmog‘ining birinchi bo‘g‘ini tepkiga qo‘yiladi (a va b).

Bosh ozroq miqdorda oldinga engashtiriladi va bo‘yinni zo‘riqtirmasdan, o‘ng chakka qo‘ndoqqa yengilroq siqiladi. Bunda o‘ng ko‘z pritsel darajasida, undan 25–30 cm masofada yoki pritsel o‘yig‘i va mushkani doimo ochiq va bir xilda ko‘ra oladigan masofada bo‘lishi kerak.

Qo‘llarning tirsaklari ham to‘g‘ri holatni egallashi lozim. Chap qo‘l tirsagi avtomatning ostiga olib kiriladi, chunki u qurolning asosiy og‘irligini qabul qiladi va tayanch vazifasini o‘taydi. Agar chap qo‘l tirsagini avtomat ostiga olib kirishning imkoni bo‘lmasa, uni sal yonroqqa qo‘yish mumkin, lekin avtomatning bo‘ylama o‘qidan ko‘pi bilan 4 cm gacha. Yotgan holda otish qulay bo‘lishi uchun sevyo ostiga 20–25 cm balandlikda tayanch to‘shaladi.

Mo‘ljallash – avtomatchining bo‘shliqda qurol stvoli kanaliga o‘qni zarur yo‘nalish va zarur masofaga otishni ta‘minlab berishga mo‘ljallangan harakatlari yig‘indisi. Bu harakatlar pritsel va mushka yordamida bajariladi. Mo‘ljallash uchun chap ko‘z qisiladi, o‘ng ko‘z bilan pritsel o‘yig‘i orqali mushkaga qaraladi. Bunda mushka o‘yiqning qoq o‘rtasida, uning cho‘qqisi pritsel plankasi qirrasidan bir xil bo‘lishi kerak.

Bunga tekis mushka deyiladi va uni ushlab turish zarur.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Yagona to‘siqlar yo‘lagi bilan tanishish. Alohida to‘siqlardan o‘tish usullari va ularni yengib o‘tishni mashq qilish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

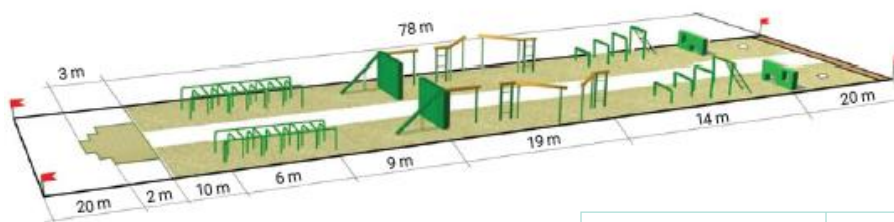
Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: To‘siqlarni turi va o‘lchamiga ko‘ra tayanib va tayanmay sakrash, chuqurlikka sakrash, oshib o‘tish va ichidan o‘tish, tor to‘sin (balka) bo‘ylab yurib o‘tish orqali yengib o‘tish mumkin. Keng bo‘lmagan gorizontal hamda unchalik baland bo‘lmagan vertikal to‘siqlarni esa tayanmasdan sakrash orqali yengib o‘tish mumkin.

To‘siqlarni yengib o‘tish, granata uloqtirish, maxsus uslub va harakatlarning turli usullarini o‘zlashtirib bo‘lgach, to‘siqlarni kompleks tarzda yengish mashg‘ulotlariga o‘tiladi.

Topshiriqqa qarab mashg‘ulotlar AK avtomati bilan yoki avtomatsiz o‘tkazilishi mumkin.

1. To‘siqlar yo‘lagi (qatori)ning boshlanish chizig‘i

- Harakat yo‘lakning boshlanish chizig‘idan mashg‘ulot rahbarining komandasi bo‘yicha boshlanadi. Boshlang‘ich holat – qo‘llarga tayanib yotish yoki tik turish. “Boshla!” komandasi bo‘yicha o‘quvchi o‘rnidan turadi va chuqurlik tomon 20 m masofani yugurib o‘tadi.

Ko‘krakka tayanib oshib o‘tish

- To‘siqqa yugurib kelib, qo‘llar bilan uning yuqori qiri ushlanadi, oyoqlar bilan yerdan turtilib, to‘siqqa ko‘krak yoki qorin bilan yotiladi. Gavdani oldinga tashlab, o‘ng qo‘l kafti bilan to‘siqning qarama-qarshi tomoniga tayaniladi va oyoqlarni olib o‘tib, yerga sakrab tushiladi.

Ilashgan usulda oshib o‘tish

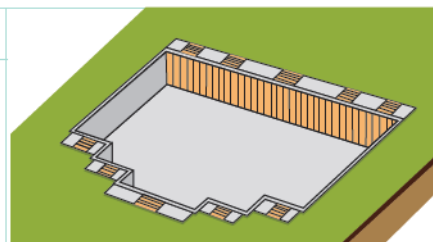
- To‘siqqa bir qadam qolganda bir oyoq bilan yerdan turtilib, ikkinchi bukilgan oyoq bilan to‘siqqa tayaniladi hamda qo‘llar bilan to‘siqning qiridan ushlanadi. Chap yon bilan to‘siq qiri qo‘ltiq ostida qolguncha tortilinadi, tizzadan bukilgan chap oyoq to‘siqqa qisiladi, o‘ng oyoq esa ortga olinadi. O‘ng oyoqni siltab, tovon bilan to‘singa ilashiladi va to‘siq ortiga sakrab tushiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

2. "Xandaq" to‘sig‘i

- Xandaqning 2,5 metrli qismidan sakrab o‘tiladi va labirint tomon yuguriladi.

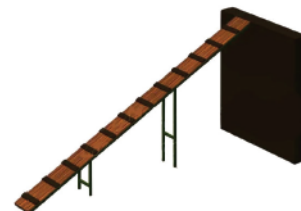
3. "Labirint" to‘sig‘i

- Labirint yo‘lakchalaridan harakat yugurish orqali amalga oshiriladi. Individual xususiyatlaridan kelib chiqib, o‘quvchi ko‘krakni old tomonga qilib yoki yonbosh bilan harakatlanishi mumkin.

4. "Qiya taxtali devor" to‘sig‘i

- Bu to‘siqdan ko‘krakka tayanib ilashgan usulda va kuch bilan oshib o‘tish mumkin.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: Safdan chiqish va safga qaytish. Boshliqning oldiga borish va uning oldidan ketish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Harbiy xizmatchi safdan chiqishi uchun «Oddiy askar Ahmedov, safdan falon qadam chiqing» yoki «Oddiy askar Rahimov. Oldimga (oldimga yuguring)» komandasi beriladi. O‘z familiyasini eshitgan harbiy xizmatchi «Men», safdan chiqish to‘g‘risida komanda (buyruq) berilgach, «Xo‘p bo‘ladi», deb javob beradi.

Birinchi komanda berilganda, harbiy xizmatchi shaxdam qadam bilan aytilgan masofaga chiqadi, bunda u o‘z qadamini birinchi sherengadan boshlab sanaydi, to‘xtab, safga tomon buriladi.

Ikkinchi komanda bo‘yicha harbiy xizmatchi birinchi sherengadan to‘g‘ri bir-ikki qadam yurib, yurib ketayotgan joyida boshliq tomon buriladi, eng qisqa yo‘ldan shaxdam qadam bilan (yugurib) uning oldiga boradi, unga ikki-uch qadam qolganda to‘xtab, yetib kelgani to‘g‘risida ma’lum qiladi.

Masalan, «O‘rtoq leytenant, oddiy askar Ahmedov buyrug‘ingizga binoan keldi».

Harbiy xizmatchi ikkinchi sherengadan chiqmoqchi bo‘lsa, chap qo‘lini sekin o‘zidan oldingi qatorda turgan xizmatchining yelkasiga qo‘yadi, oldinda turgan harbiy xizmatchi oldinga chap oyog‘i bilan bir qadam tashlab, o‘ng oyog‘ini chap oyog‘i yoniga qo‘ymasdan o‘ng tomonga yana bir qadam tashlaydi, orqasidagi harbiy xizmatchini o‘tkazib yuborib, yana o‘z joyiga qaytib turadi.

Birinchi sherengada turgan harbiy xizmatchi safdan chiqqan vaqtda uning o‘rnini orqasida, ya’ni ikkinchi sherengada turgan harbiy xizmatchi egallaydi.

Harbiy xizmatchi ikki, uch (to‘rt) nafardan kolonnadan, dastlab o‘ngga (chapga) bir qadam qo‘yib, eng yaqin qanotga chiqadi. Agar uning yonida boshqa bir harbiy xizmatchi turgan bo‘lsa, u o‘ng (chap) oyog‘i bilan bir qadam yonga tashlab, o‘ng (chap) oyog‘ini chap (o‘ng) oyog‘i yoniga qo‘ymay, u bilan orqaga bir qadam tashlaydi va safdan chiqayotgan harbiy xizmatchini o‘tkazib yuboradi.

Harbiy xizmatchi safga qaytishi uchun «Oddiy askar Rahimov. Safga turing» yoki faqat «Safga turing» komandasi beriladi.

«Oddiy askar Qosimov» komandasi berilgach, safga yuzlanib turgan harbiy xizmatchi o‘z familiyasini eshitishi bilan: «Men», deb javob beradi, «Safga turing» komandasi berilganda esa, agar u qurolsiz yoki «orqaga» holatidagi quroli bilan bo‘lsa, o‘ng qo‘lini bosh kiyimiga (chakkaga) taqab: «Xo‘p bo‘ladi», deb javob beradi, so‘ngra harakat qilishi kerak bo‘lgan yo‘nalishga burilib, bir qadam yurishi bilan qo‘lini tushiradi, eng yaqin yo‘ldan safdagi o‘z joyiga borib turadi.

Agar «Safga turing» komandasi berilsa, harbiy xizmatchi boshlig‘i tomon burilmay, safga qaytadi.

Harbiy xizmatchi safda turmagan vaqtda boshliqning yoniga borayotib, besh-olti qadam qolganda shaxdam qadam tashlay boshlaydi, ikki-uch qadam berida to‘xtaydi, shu vaqtning o‘zida o‘ng qo‘lini bosh kiyimiga (chakkaga) taqab, yetib kelganini ma’lum qiladi. Ma’lum qilgach, qo‘lini tushiradi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy o‘quv yurtlari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

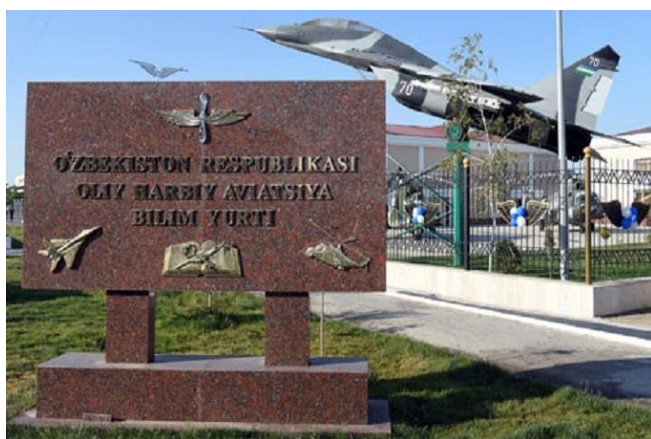
II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Harbiy o‘quv yurtlari Respublikamizda ofitser kadrlarni tayyorlash oliy harbiy o‘quv muassasalarida amalga oshiriladi. Bular Toshkent oliy umumqo‘shin qo‘mondonligi bilim yurti, Chirchiq oliy tank qo‘mondonlik-muhandislik bilim yurti, Jizzax oliy harbiy aviatsiya bilim yurti, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti qoshidagi Mudofaa vazirfigining aloqachi ofitserlar tayyorlovchi maxsus fakulteti va Toshkent tibbiyot akademiyasi huzuridagi harbiy-tibbiyot fakultetlaridir.

Harbiy mutaxassislarga bo‘lgan ehtiyojni qondirish uchun harbiy hilm yurtlarimizda tayyorlanayotgan mutaxassislar tarkibi ham kengaytirilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari Akademiyasi (Toshkent oliy umumqo‘shin qo‘mondonlik bilim yurti) Toshkent oliy umum qo‘shin qo‘mondonlik bilim yurti 1918-yilning 12-iyulida tashkil topgan. 1993-yildan O‘zbekiston Respublikasi hukumatining qarori asosida bilim yurtining tizimi takomillashtirildi va ko‘p tarmoqli asosda ofitser kadrlarni tayyorlash ishlari boshlandi. Bilim yurtida motoo‘qchi, razvedka va chegara bo‘linmalari uchun olitserlar va shuningdek, komandirlarning tarbiyaviy ishlari bo‘yicha o‘rinbosarlari tayyorlana boshlandi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining jangovar an‘analari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: jangovar an‘analar— bu armiya va harbiy flotda tarixdan yosh avlodga o‘tuvchi jang qilish va harbiy xizmatni bajarish axloq-odob qoidasi. O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari xalqimizning milliy turmush tarzi, an‘analari, urf-odatlar va umumbashariy qadriyatlari qayta tiklanayotgan bir paytda, Qurolli Kuchlarimiz jangovarlik an‘analariga ega bir olamga — mardlik va sheryuraklikka undaydi. Onadek, nondek aziz Vatan tushunchasiga oshno etadi, uning posboni bo‘lish naqadar sharaflidir ekanligini uqtiradi. Jangovar an‘analari O‘zbekiston Respublikasi Vatan, Ishqlol, Hurriyat, Davlat bayrog‘i, Madhiyasi, Respublika Prezidenti — Oliy Bosh Qo‘mondoni, O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari, Harbiy qasamyod kabi mustaqillik tufayli vujudga kelgan muqaddas atamalar qalbimizni g‘ururga to‘ldiradi. Jangovar an‘analari — er kishini o‘z Vatanining sarhadlarini munosib posboni, egasi bo‘lib yurt tinch bo‘lishiga, bepoyon dalalarda rizq-u ro‘z undirilishiga, tandirlari to‘la non yopiladigan, yigit-qizlari alyor aytadigan, momolari beshik tebratib bola allalaydigan, dono bobolari yoshlarni yurtning yetuk farzandlari etib tarbiyalaydigan ulkan davlatni jon-jahdi bilan qo‘riqlashga va himoya qilishga da‘vat etadi. O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining an‘analari Milliy istiqlol g‘oyasi jamiyatimiz taraqqiyotining mafkuraviy tamoyillarini ifoda etadi. Shu ma‘noda, bu g‘oya mamlakatimiz mustaqilligini mustahkamlash, yurtimizda ozod va obod Vatan, erkin hamda farovon hayot barpo etishga xizmat qiladigan yaxlit va izchil ta‘limotdir. U aynan nazariy ijtimoiy voqelikning ifodasi tarzida ham nomoyon bo‘lib, o‘ziga xos shakllanish qonuniyatlari va xususiyatlariga ega bo‘lgan umummilliy hodisa hisoblanadi. Milliy istiqlol g‘oyasi yurtimizda yashaydigan har bir millat, ijtimoiy guruh, partiya yoki qatlam vakili uchun umumiy mezondir. O‘zbekiston xalqining, mustaqillikni mustahkamlash yo‘lidan borayotgan jamiyatimizning umumiy g‘oyasidir.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: To‘liq oriyentir olish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

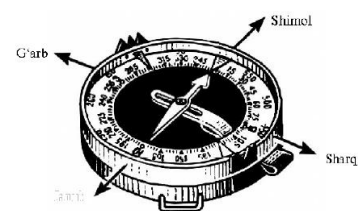
I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uygaz vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: To‘liq oriyentir olish o‘zi turgan va turli obyektlarning joylashgan joylari va harakatlanish yo‘nalishini aniqlashda to‘la aniqlikka erishishdir. To‘liq oriyentir olish xaritalar, aerofotosuratlar bo‘yicha va navigatsiya qurilmalari yordamida amalga oshiriladi. Oriyentirlarni tanlash va ulardan foydalanish. O‘zining turgan joyi, obyektlar va nishonlarning joylashgan o‘rinlari hamda harakatlanish yo‘nalishini nisbatlab aniqlashda foydalaniladigan mahalliy predmetlar hamda relyef shakllari oriyentirlar deb ataladi. Ular, odatda, shakli, rangiga ko‘ra farqlanadi va o‘rab turgan hududni ko‘zdan kechirishda oson taniladi. Oriyentirlarning maydonli, chiziqli va nuqtali turlari mavjud. Maydonli oriyentirlarga aholi punktlari, o‘rmonning alohida bo‘laklari, ko‘llar, botqoqliklar va boshqa katta maydonli obyektlar kiradi. Bunday oriyentirlar hududni o‘rganishda oson tanib olinadi va yodda saqlanib qoladi. Chiziqli oriyentirlar unchalik katta bo‘lmagan kenglikka ega, katta uzunlikdagi mahalliy predmetlar va relyef shakllari bo‘lib, ularga yo‘llar, daryolar, kanallar, elektr uzatish tizimlari, tor pastliklar va boshqalar kiradi. Qoidaga ko‘ra, ulardan harakat yo‘nalishini saqlash uchun foydalaniladi. Nuqtali oriyentirlarga turli shakllardagi qurilishlar, zavod va fabrikalarning quvurlari, retranslatorlar, ko‘priklar, yo‘llarning chorrahalari, karyerlar, chuqurlar va uncha katta maydonni egallamaydigan boshqa mahalliy predmetlar hamda relyef shakllari kiradi. Hududda ishonchli oriyentir olishni ta‘minlash ko‘p jihatdan to‘g‘ri oriyentir tanlashga ham bog‘liq. Kunduzgi harakatlanish yo‘nalishini saqlash uchun uzoqdan oson taniladigan oriyentirlar tanlanadi, masalan, alohida kichik o‘rmonlar, minora shakhdagi inshootlar, daraxtlar va shularga o‘xshash nuqtah oriyentirlar. Harakatlanish davomida yangi oriyentirlar tanlanib boriladi. Ko‘rinish cheklangan sharoitlarda harakat yo‘nalishini saqlash uchun chiziqli oriyentir tanlanadi. Qish mavsumida alohida ajralib turuvchi qora rang predmetlari oriyentir uchun tanlash lozim chunki qor qoplaminin mavjudligi tufayli relyef shakllarining belgilari sezilmay qoladi. Oriyentirlarni tanlashda har xil nuqtalardan qarab, ulardagi ko‘rinishlar va o‘zaro joylashgandagi o‘zgarishlarni hisobga olish zarur. Bu holat, asosan, shakllari ba‘zan tog‘ yo‘llari bo‘ylab harakatlanib borilayotganda ko‘zdan yo‘qotilishi mumkin. Oriyentirlar iloji boricha old tomondan, bir xil uzoqlikda tanlanadi, bu nishonlarning joylashgan joyini tez va aniq ko‘rsatishga imkon yaratadi. Oriyentir o‘ngdan chapga, marralar bo‘yicha esa o‘zi turgan joydan dushman tomoniga qarab raqamlanadi. Har bir oriyentirga uni yodda saqlash uchun qulay, xos belgilarni hisobga olib, shart nomlar qo‘yiladi, masalan, balandlik — «Yassi», kichik o‘rmon — «Uzun», «Sariq jarlik». Boshliq tomonidan tayinlangan oriyentirlarning raqamlari va nomlari o‘zgartirilmaydi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uygaz vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “__” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Fuqaro muhofazasi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Fuqaro muhofazasi tinchlik va urush vaqtlarida o‘tkaziladigan umumdavlat mudofaa tadbirlarining tarkibiy qismidir. U umumdavlat mudofaa siyosatlaridan biri bo‘lib, har qanday favqulodda holatlarda fuqarolarni, xalq xo‘jaligi tarmoqlarini muhofaza qilishda, ularning doimiy ishlashini ta’minlashda hamda qutqarish va tiklash ishlarini bajarishda katta ahamiyat kasb etadi.

Fuqaro muhofazasining fuqarolarni hamda iqtisodiyot obyektlarini himoya qilish bo‘yicha tadbirlar kompleksi tabiiy va texnogen ofatlarning vayron etuvchi oqibatlarini sezilarli miqdorda pasaytirishga xizmat qiladi.

Fuqaro muhofazasining vazifalari:

- aholini harbiy harakatlar olib borish paytida yoki shu harakatlar oqibatida yuzaga keladigan xavflardan himoyalash usullariga o‘rgatish;
- obyektlarni harbiy harakatlar olib borish paytida yoki shu harakatlar oqibatida yuzaga keladigan xavflardan himoyalash harakatlari va usullariga tayyorlash;
- boshqaruv, xabar berish va aloqa tizimlarini tashkil qilish, rivojlantirish va doimiy shay holatda saqlab turish;
- xalq xo‘jaligi obyektlarining barqaror ishlashini ta’minlash yuzasidan tadbirlar kompleksini o‘tkazish;
- aholini, moddiy va madaniy boyliklarni xavfsiz joylarga evakuatsiya qilish;
- fuqaro muhofazasi harbiy tuzilmalarining shayligini ta’minlash;
- aholini umumiy va yakka muhofazalanish vositalari bilan ta’minlash tadbirlarini o‘tkazish;
- aholining harbiy harakatlar olib borish paytidagi yoki shu harakatlar oqibatidagi hayot faoliyatini ta’minlash;
- radiatsion, kimyoviy va biologik vaziyat ustidan kuzatish va laboratoriya nazorati olib borish;
- qutqaruv va boshqa kechiktirib bo‘lmaydigan ishlarni o‘tkazish;
- harbiy harakatlar olib borish paytida yoki shu harakatlar oqibatida zarar ko‘rgan hududlarda jamoat tartibini yo‘lga qo‘yish va saqlab turish;
- aholini va hududlarni muhofaza qilish yuzasidan boshqa tadbirlarni amalga oshirish.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Yadroviy qurol. Yadroviy zararlanish o‘chog‘i

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Fan va texnika taraqqiy etishi bilan radiaktiv moddalar ommaviy qirg‘in quroli va energiya manbayi sifatida (atom elektr stansiyalari, suv osti kemalarida) qo‘llanila boshladi.

Dushman tomonidan yadroviy qurol qo‘llanilganda yoki atom elektr stansiyalarida turli falokatlar yuz berganda, odamlar va hayvonlarning hayotiga xavf soluvchi o‘tib-kirib boruvchi radiatsiya va joylarning radioaktiv zaharlanishi yuz beradi.

Ikkinchi jahon urushi nafaqat o‘zining ko‘lami, urush tufayli halok bo‘lgan odamlar soni va urush qoldirgan moddiy va ma‘naviy zararlar bilan, balki unda ommaviy qirg‘in qurolidan biri – yadroviy qurol qo‘llanilgani bilan ham insoniyat xotirasida esda qoldi.

Ommaviy qirg‘in quroli deb, nisbatan qisqa vaqt ichida ulkan hududlarda odamlar va hayvonlarning yalpi nobud bo‘lishiga, bino va inshootlarning vayron bo‘lishiga, yuqumli kasalliklarning tarqalishiga olib keladigan qurolga aytiladi.

Odatda, ommaviy qirg‘in quroliga yadroviy, kimyoviy va bakteriyaviy qurollar kiradi.

Hozirda dunyoning ba‘zi mamlakatlarida lazerli qurol, g eofizik qurol, ozon quroli, iqlim quroli kabi qurollar yaratilish bosqichida turibdi. Bu qurollar ham keyinchalik ommaviy qirg‘in qurollari safiga qo‘shilishi mumkin. Ommaviy qirg‘in

qurollarining eng yoshi va qudratlisi (vayronkori) yadroviy quroldir.

Yadroviy qurol – ichki yadro energiyasi asosida portlab ta‘sir etadigan ommaviy qirg‘in quroli. U o‘zida turli yadroviy aslaha (raketa, bomba, snaryad)larni, ularni boshqarish hamda nishonga yetkazish vositalarini jamlaydi.

Yadroviy qurol qo‘llangan joyga yadroviy zararlanish o‘chog‘i deyiladi. Yadro zaryadi portlatilganda, soniyaning milliondan bir qismida juda katta miqdorda energiya ajralib chiqadi va u yerda harorat bir necha million gradusga, maksimal bosim esa milliard atmosferaga yetadi. Yuqori harorat va yuqori bosim qudratli zarba to‘lqini va yorug‘lik nurlanishini keltirib chiqaradi. Shu bilan birga neytron va gamma nurlaridan iborat o‘tib-kirib boruvchi radiatsiya tarqaladi. Radiatsiyaning tarqalishi 10–15 soniya davom etadi. Yadro portlashi natijasida hosil bo‘lgan bulut yadro portlashi mahsulotlarini atrofga tarqatadi, ya‘ni bunda joylarning radiaktiv moddalar bilan zararlanishi yuz beradi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20 -yil. Sinflar: To‘garak rahbari:

Mashg‘ulotning mavzu: Bakteriyaviy (biologik) qurol. Karantin va observatsiya. Zamonaviy oddiy qirg‘in vositalari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

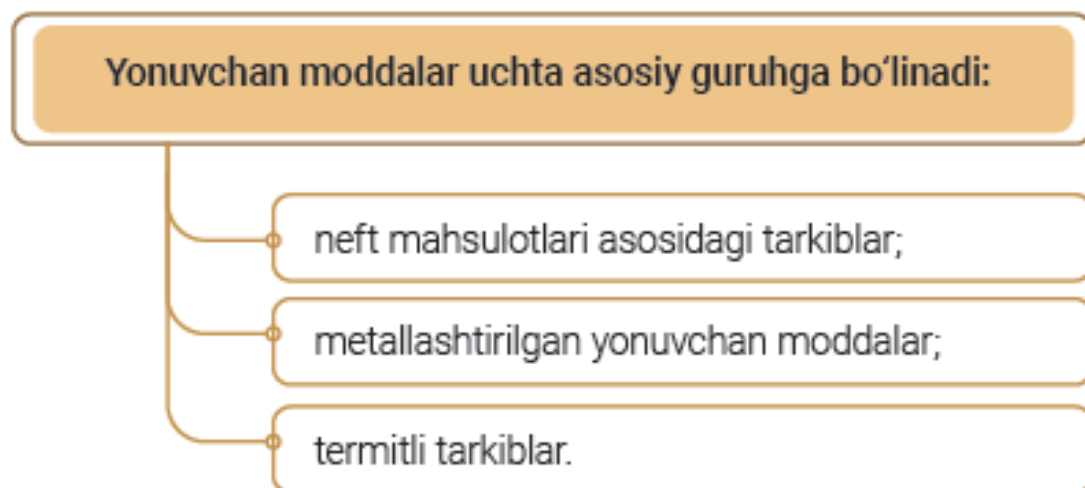
III. Yangi mavzu bayoni: Qurolning bu turi mikroorganizm (bakteriya, virus, rikketsia, zamburug‘)larning kasallik keltirib chiqaruvchi xususiyatlariga asoslangan. Bakteriyaviy qurolga kasallik keltirib chiqaruvchi mikroorganizmlarning retsepturalari, ularni nishonga eltuvchi vositalar (raketa, aviatsiya bombalari va konteynerlar, aerazol changlatgichlar, artilleriya snaryadlari) kiradi. Bakteriyaviy qurollar ulkan hududlarda odamlar va hayvonlar o‘rtasida ommaviy xavfli kasalliklarni keltirib chiqaradi.

Qurolning bu turidan aholini himoya qilish usullariga quyidagilar kiradi: yuqumli kasalliklarga qarshi maxsus va shoshilinch ishlatiladigan vaksina – zardob preparatlari, antibiotiklar, sulfanilamid va boshqa dorivor moddalar, shuningdek, shaxsiy va jamoaviy himoya vositalaridan foydalanish.

Zamonaviy oddiy qirg‘in qurollariga parchalanuvchi, fugasli va yondiruvchi vositalar kiradi. O‘zining quvvati va shikastlash omillari bo‘yicha ularning ba’zi birlari ommaviy qirg‘in qurollariga teng kela oladi.

Parchalanuvchi, sharikli, fugasli, portlash bilan hajmi oshadigan qurollar. Parchalanuvchi aslahalarning xususiyati shundaki, qo‘llanilganda bu qurollar bir necha yuzdan bir necha mingtagacha sharcha, ignacha va yoychalarga o‘xshash parchalarga ajraladi. Uning og‘irligi bir necha grammgacha bo‘ladi.

Yondiruvchi qurolning odam, texnika va boshqa obyektlarga shikastlovchi omili yuqori haroratning bevosita ta’siriga asoslangan. Yondiruvchi qurol o‘z ichiga yonuvchan modda va uni qo‘llash vositasini oladi.

Oq fosfor yarim shaffof qattiq modda bo‘lib, havoda kislorod bilan birikishi natijasida yonib ketadi. Yondiruvchi qurollarni qo‘llash vositalari sifatida aviatsiya bombalari, kassetalar, artilleriya yondiruvchi aslahalari, ognemyotlardan foydalaniladi. Yondiruvchi qurollardan himoyalaniishning eng yaxshi vositasi – panada yashirinish. Agar yonuvchi aralashma kiyimga tekkan bo‘lsa, yonayotgan joy mato bilan mahkam yopiladi yoki tuproq (loy) bilan ko‘miladi yoki suvga botiriladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Mashg‘ulotning mavzu: Terini himoya qilish vositalari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Terini himoya qilish vositalari odamlarni kimyoviy xavfli, teri orqali ta’sir etuvchi zaharlovchi moddalar (Vi-Iks, iprit, zoman), radiaktiv moddalar va bakteriyaviy vositalardan himoya qilish uchun mo‘ljallangan. Ular maxsus va qo‘lbola turlarga bo‘linadi. Terini himoya qilish vositalari, shuningdek, yadroviy portlashning yorug‘lik nurlanishidan ham himoya qiladi. Maxsus himoya vositalariga umumqo‘shin himoya jamlanmasi, yengil himoya kostyumi va himoyalovchi-filtrlovchi kiyimlar kiradi. Ular turli chang va aerozollardan yuqori darajada himoyalash xususiyatiga ega. Oyoqlarni himoya qilish uchun rezina etiklardan foydalanish mumkin. Bunday oyoq kiyimlari topilmasa, oyoq kiyimini qalin plyonka material bilan o‘rab, ustidan mato bilan chirmab bog‘lash lozim. Qo‘llarni himoyalash uchun rezina yoki teridan qilingan qo‘lqoplardan foydalaniladi. Umumqo‘shin himoya jamlanmasi himoya plashi, himoya paypog‘i va himoya qo‘lqoplaridan iborat. Himoya plashi (OP-1) rezina qo‘shib to‘qilgan bo‘lib, uning yengi va

qalpog‘chasi bo‘ladi. Plash to‘rt xil bo‘y o‘lchamida bo‘ladi. Himoya paypoqlari qalin rezinali matodan tayyorlanadi. Ular oyoq kiyimi ustidan kiyiladi, oyoqqa maxsus kamarcha va tugmachalar yordamida mahkamlanadi. Himoya paypoqlari uch xil bo‘y o‘lchamida tayyorlanadi. Yengil himoya kostyumi (L-1), odatda, radiatsion, kimyoviy va bakteriyaviy razvedka o‘tkazishda ishlatiladi. U rezina qo‘shilgan matodan tayyorlanadi va kapyushonli ko‘ylak, paypoqli shim, qo‘lqop va podshlyomnikdan iborat. Uning og‘irligi 3 kg. U ham uch xil bo‘y o‘lchamda tayyorlanadi:

- 1-bo‘y o‘lchami – bo‘yi 165 cm gacha bo‘lgan odamlar uchun;
- 2-bo‘y o‘lchami – bo‘yi 165–172 cm gacha bo‘lgan odamlar uchun;
- 3-bo‘y o‘lchami – bo‘yi 172 cm dan yuqori bo‘lgan odamlar uchun.

Himoyalovchi-filtrlovchi kiyim (HFK) terini radioaktiv chang va bakteriyaviy vositalardan hamda yorug‘lik nurlanishidan himoya qiladi. Maxsus pastaning suvdagi eritmasiga shimdirilsa, u zaharli moddalarning bug‘laridan ham himoya qilishi mumkin. Bu kiyim qalpog‘chali kombinezon ko‘rinishida bo‘lib, yopishib turadigan yoqa va yenglarga ega.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20 -yil. Sinflar: To‘garak rahbari:

Mashg‘ulotning mavzu: Himoya vositalaridan foydalanish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Umumqo‘shinlar himoya jamlanmasi maqsadga qarab “yoping‘ich”, “yengiga”, “kombinezon” holatlariga kiyilishi mumkin.

Jamlanma kutilmaganda dushman tomonidan bakteriyaviy vositalar qo‘llanib qolinsa yoki radioaktiv changlar tushsa, “yoping‘ich” holatida kiyiladi. Texnika vositalarini zararsizlantirish va bakteriyaviy hamda radioaktiv zaharlanish yuz bergan joyda harakat qilinganda “yengiga” holatida kiyiladi. Zaharlovchi moddalar qo‘llanilgan yoki kuchli kimyoviy va bakteriyaviy zaharlanish yuz bergan zonada harakat qilinganda “kombinezon” holatida kiyiladi.

Himoya kiyimlari zaharlanmagan joyda kiyiladi va zaharli zonada harakat qilib bo‘lingach, yana zaharlanmagan toza joyda yechiladi. Terini himoya qiluvchi oddiy vositalar sifatida ishlab chiqarish kiyimlari (brezentdan tikilgan maxsus kiyimlar) va xo‘jalikdagi kiyimlar (plash, palto), shuningdek, rezinali etik va qo‘lqoplardan foydalanish mumkin. Har kuni kiyiladigan kostyumlarni radioaktiv changlardan himoyalani uchun moslash mumkin. Buning uchun shim va kurtkalarining poycha va yenglariga qo‘shimcha qo‘yib tikiladi, barcha tugmalar qadaladi, yoqasi ko‘tarilib, sharf bilan o‘raladi. Bunday kiyimlar zaharlovchi moddalardan ham himoya qila olishi uchun maxsus pasta (K-4) yoki sovun-moy emulsiyasi bilan shimdiriladi. 250–300 g maydalangan xo‘jalik sovuniga 0,5 l o‘simlik moyi qo‘shiladi va 2 l suvga (suvning harorati 60–70 °C) aralashtiriladi. Bunda avval sovun solinib eritiladi, so‘ng moy qo‘shiladi va aralashtiriladi. Kostyum mana shu aralashma solingan idishga botirib turiladi va yengil siqiladi, so‘ngra ochiq havoda quritiladi. Terini himoya qiluvchi maxsus himoya vositalari ajratilgan maxsus joyda saqlanadi. Kiyim-bosh va oyoq kiyimlari kir va loylardan tozalangan, zarurati bo‘lsa, ta’mirlangan holda saqlanishi lozim. Himoya kiyimlari kimyoviy tozalovdan o‘tkazilgan va yuvilgan bo‘lishi kerak. Bunday choralar ularning xizmat muddatini uzaytiradi.

Umumqo‘shin himoya jamlanmasidan foydalanish usullari

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Evakuatsiya tadbirlarini o‘tkazish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Aholini evakuatsiya qilish – harbiy harakatlar paytida yoki favqulodda vaziyatlar yuz berganda aholini, moddiy va ma’naviy boyliklarni himoya qilish usullaridan biri. Evakuatsiya aholi zichligini bir necha marta kamaytiradi, demak, aholini yo‘qotish xavfi ham shuncha kamayadi.

Evakuatsiya – ishlab chiqarishda band bo‘lmagan aholini, shu jumladan, o‘quvchilarni shahardan shahar tashqarisiga tashkiliy ravishda olib chiqish (tashish).

Taqsimlab joylashtirish – iqtisodiyot obyektlarining ishchi va xizmatchilarini tashkiliy ravishda shahardan tashqariga olib chiqish va joylashtirish.

Evakuatsiya va taqsimlab joylashtirishni o‘tkazish uchun transportning barcha turlaridan foydalaniladi. Evakuatsiyani qisqa muddatlarda o‘tkazish uchun aholining asosiy qismi shahardan piyoda chiqariladi, qolgan qismi transport vositalarida tashiladi.

Evakuatsiya o‘tkazishning bu usuli asosiy usul sanaladi va aralash usul deyiladi.

Evakuatsiya va taqsimlab joylashtirishni aniq va o‘z vaqtida o‘tkazish uchun shaharlarda yig‘uv evakuatsion punktlar tashkil etiladi. Odatda, ular klub, maktab, kinoteatr binolarida joylashtiriladi. Har bir yig‘uv punktiga tartib raqami beriladi. Evakuatsiya ishlarini o‘tkazishni fuqarolar muhofazasining barcha pog‘onalaridagi shtablari boshqaradi.

Evakuatsiya qilish to‘g‘risida aholini fuqarolar muhofazasi shtabi

televidekiye, radio, matbuot, ijtimoiy tarmoqlar hamda uy boshqarmalari orqali ogohlantiradi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: To‘liq sanitar ishlovi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: To‘liq sanitar ishlovda butun tana iliq suvda sovunlab yuviladi. Kiyim-bosh alamashtiriladi, eskisi maxsus ishlovdan o‘tkaziladi. Sanitar yuvish punktlari hammomlarda, dushxonalarda yoki bevosita joyning o‘zida palatkalarda tashkil etiladi. Yilning issiq oylarida to‘liq sanitar ishlovini oqar suvlarda o‘tkazish mumkin. Zararlangan joyda harakat qilinganda kiyim-bosh, himoya vositasi, texnika, qurolaslahalar radioaktiv, zaharlovchi moddalar va bakteriyaviy vositalar bilan zararlanishi mumkin. Ularni zaharsizlantirish va odamlar shikastlanishini oldini olish maqsadida dezaktivatsiya, degazatsiya va dezinfeksiya ishlari o‘tkaziladi. Dezaktivatsiya – zararlangan yuzalardan radioaktiv moddalarni yo‘q qilish.

Kiyim-bosh, poyabzal va himoya vositalarini dezaktivatsiya qilish uchun ular yaxshilab silkib tozalanadi va yuviladi. Yuvayotganda dezaktivatsiyalovchi moddalardan foydalaniladi. Texnikaning dezaktivatsiyasi uni zararlanganlik darajasini pasaytirish maqsadida o‘tkaziladi. To‘liq dezaktivatsiya – dezaktivatsiyalovchi suyuqlik va suv bilan cho‘tka yordamida yuvish orqali texnikaning butun sirtidan radioaktiv moddalarni yo‘q qilish. Dezaktivatsiya qilish uchun maxsus aralashmalar, yuvish vositalarining aralashmalari va erituvchilar (benzin, kerosin) ishlatiladi.

Degazatsiya – zaharlovchi moddalarni yo‘q qilish yoki zararsizlantirish. Kiyim-bosh, poyabzal, himoya vositalari qaynatish orqali degazatsiya qilinadi. Texnika vositalarini qisman degazatsiya qilishda uning odamlar tegishi mumkin bo‘lgan joylariga ishlov beriladi. To‘liq degazatsiya qilish esa maxsus ishlov punktlarida amalga oshiriladi. Degazatsiya qilish uchun maxsus degazatsiyalovchi suyuqliklar ishlatiladi. Shuningdek, mahalliy ishqorli moddalar, ammiak aralashmasi, erituvchilar (benzin, kerosin, dizel yonilg‘isi)dan foydalaniladi.

Dezinfeksiya – yuqumli kasalliklarni qo‘zg‘atuvchi bakteriyaviy vositalarni yo‘q qilish. Kiyim, poyabzal va himoya vositalarini dezinfeksiyalash bug‘-havo aralashmasi orqali ishlov berish, qaynatish, dezinfeksiyalash suyuqliklarida yuvish orqali amalga oshiriladi. Qurol va texnikani to‘liq dezinfeksiya qilish maxsus ishlov berish punktlarida o‘tkaziladi. Dezinfeksiya uchun maxsus dezinfeksiyalovchi moddalar: fenol, krezol, lizol, shuningdek, dezinfeksiyalovchi suyuqliklar ishlatiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘g‘arak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Zaharlovchi moddalarning umumiy tasnifi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Hozirgi kunda dunyoning bir nechta davlatlarida kimyoviy qurollar borligi hech kimga sir emas. Lekin ushbu qurollar xalqaro konvensiyalar talabiga ko‘ra ishlatilishi mumkin emas. Ushbu mavzuda kimyoviy qurol va uning insonga ta‘siri to‘g‘risida tushunchalar beriladi. Kimyoviy qurol ham ko‘plab shikast yetkazish vositalari jumlasidandir. Kimyoviy qurolning ta‘siri zaharlovchi moddalarning jangovar xossalardan foydalanishga asoslangan, zaharlovchi moddalar esa odamlarni, hayvonlarni shikastlaydi, joyni, suv havzalari va o‘simliklarni zaharlaydi. Zaharlovchi moddalar raketa, aviatsiya, artilleriya, maxsus kimyoviy asboblarni yordamida ishlatilishi mumkin. Zaharlovchi moddalar joyni zaharlash uchun tomchilar holida, havoni zaharlash uchun bug‘ holida (tuman, tutun tarzida) bo‘ladi. Shu sababli inson zaharlangan havo bilan nafas olganda, terisiga, ko‘ziga, kiyimiga zaharlovchi moddalartushganda, shuningdek, zaharlangan ovqat yeganda yoki suv ichganda zaharlanib qolishi mumkin. Zaharli moddalarning shikastlash ta‘siri ularning konsentratsiyasi, zaharlash zichligi va turg‘unligiga qarab baholanadi. Zaharlangan havoning hajmi birligida zaharlovchi moddalarning og‘irlik miqdori uning konsentratsiyasi deb ataladi. Konsentratsiya, ko‘pincha 1 litr havodagi zaharlovchi moddalarning hisobidagi miqdorini bilan ifodalanadi. Zaharlanish zichligi joyning yoki boshqa yuzaning sathi birligidagi zaharlovchi moddalar miqdoridir. Zaharlanish zichligini g/m² bilan ifodalash qabul qilingan. Zaharlovchi moddaning turg‘unligi zaharlovchi moddalarning havoda yoki joyda o‘zining shikastlash ta‘sirini ma‘lum vaqt saqlab turish xususiyatidir.

Shikastlash ta‘sirini bir necha soatdan bir necha kungacha saqlab turadigan zaharlovchi moddalar turg‘un zaharlovchi moddalar jumlasiga (Vgazlar, iprit) kiradi. Turg‘unmas zaharlovchi moddalar (sianid kislota, fosgen, xloroan) shikastlanish xossalarni bor-yo‘g‘i bir necha daqiqagacha saqlab tura oladi. Zaharlovchi moddalarni shikastlash ta‘sirining tavsifiga qarab: nervni shikastlaydigan, terini yiringlatadigan, bo‘g‘uvchi, umumiy zicharlaydigan, psixokimyoviy, ta‘sir kmtiruvchi zaharlovchi moddalar guruhiga bo‘lish qabul qilingan. Umumiy zaharlovchi moddalar jumlasiga sianid kislota, xloroan kiradi. Nervni shikastlaydigan zaharlovchi moddalar jumlasiga zarin va V gazlar kiradi. Bular kuchli va tez ta‘sir qiladigan zaharlardir. Bu zaharlovchi moddalar inson organizmiga nafas olish organlari, teri qoplamalari va ovqat hazm qilish yo‘llari orqali kirib, asab tizimini shikastlaydi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘g‘arak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: Biologik (bakteriologik) qurollar va kasallik tarqatuvchi mikroblar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Biologik (bakteriologik) qurollar biologik vositalar bilan to‘ldirilgan o‘qdorilar va ularni nishonga olib borish (otish) vositalaridir.

Biologik (bakteriologik) qurollar ishlatilishi bilan olib boriladigan urushlar biologik (bakteriologik) urushlar deb ataladi. Biologik (bakteriologik) qurolning ta‘sirlovchi omilini bakteriologik vositalar tashkil etadi. Ular jangovar holda ishlatish uchun ajratib olingan biologik agentlar bo‘lib, inson organizmiga tushganda qattiq kasallanishga olib keladi. Ularga kasallik tarqatuvchi mikroblar va mikrob toksinlari (ayrim mikroblar hayot faoliyati davomida hosil bo‘ladigan zaharli moddalar) kiradi.

Qishloq xo‘jaligi ekin maydonlarini yo‘q qilish, shu bilan birga, davlat iqtisodiy salohiyatini izdan chiqarish maqsadida hasharotlar, ayniqsa, chigirtkalar, kolorado qo‘ng‘izlari va boshqalar ishlatilishi mumkin. Mikroorganizmlar, infeksiyali kasallik tarqatuvchi mikroblar biologik xossalari va o‘lchamlariga

ko‘ra quyidagi sinflarga bo‘linadi: bakteriyalar, viruslar, rikketsiyalar, zamburug‘lar va mikrob toksinlari.

Bakteriyalar — bir hujayrali mikroorganizmlar bo‘lib, mikroskop ostida ko‘rinadi, oddiy bo‘linish yo‘li bilan ko‘payadi. Ular quyosh nurlaridan, zararsizlantiruvchi moddalar ta‘siridan va yuqori haroratdan tez nobud bo‘lishadi. Past haroratga sezgir emas, muzlashga ham chidaydi. Ba‘zi bakteriyalar noqulay sharoitdan saqlanish uchun himoya qatlami hosil qilishadi yoki sporalarga o‘raladi. Bakteriyalar vabo, tularemiya, sibir kuydirgisi, manqa, melioidoz kabi kasalliklarni keltirib chiqaradi.

Viruslar — eng kichik bakteriyalardan ham o‘lchamiga ko‘ra 100 barobar kichik mikroorganizmlardir. Bakteriyalardan farqli ravishda viruslar faqat tirik to‘qima hujayralari ichida rivojlanadi va hujayra parazit hisoblanadi. Viruslar xavfli va og‘ir kasalliklar — tabiiy chechak, sariq bezgak, gemorragik bezgak kasalligini keltirib chiqaradi.

Rikketsiozlar — viruslar va bakteriyalar orasida joylashgan mikroorganizmlar guruhidan bo‘lib, tashqi ko‘rinishi va o‘lchamlariga ko‘ra bakteriyalarga yaqin turadi. Ularni viruslarga yaqinlashtiradigan xususiyati hujayradagi parazitlikdir. Ulardan ayrimlari qurg‘oqchilik va sovuqqa chidamli. Rikketsiozlar

toshmali tif kasalligini keltirib chiqaradi. Zamburug‘lar — bakteriyalardan murakkab tuzilishi va ko‘payishi bilan farq qiladi. Zamburug‘ sporalari qurib qolishga va quyosh nurlariga, zararsizlantiruvchi moddalar ta‘siriga chidamli.

Mikrob toksinlari — ayrim bakteriyalar hayot faoliyatida ajratib chiqargan yuqori zaharli moddalar.

Bakteriologik quroldan himoyalaniish vositalariga quyidagilar kiradi:

— shaxsiy aptechka. Uning tarkibiga: shpris-tyubikdagi og‘riq qoldiruvchi vosita; fosfororganik moddalar bilan zaharlanishga qarshi dori; radiatsiyaga qarshi dorilar; bakteriyaga qarshi vositalar; ko‘ngil aynishiga qarshi vosita;

— kimyoga qarshi shaxsiy paket. Bakteriologik (biologik) vositalar bilan zararlanganda teri qoplamalari zararsizlantiriladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Mashg‘ulotning mavzu: Radiatsiyadan yashirinish joylari, yerto‘la va boshqa joylarni muhofaza inshootlariga moslashtirish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Turli radiatsiya va boshqa shu kabi ofatlardan aholini himoya qilish uchun mavjud inshoot-boshpanalar qurilishiga quyidagi talablar qo‘yiladi:

1) odamlarni uch sutkadan kam bo‘lmagan muddatga saqlash;

2) suv bosmaydigan joylarga qurish;

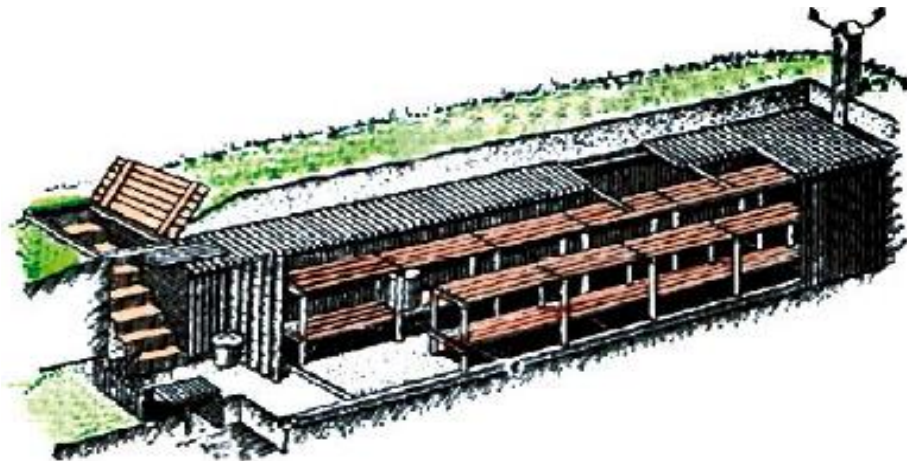
3) oqar suvlardan, kanalizatsiya kommunikatsiyalaridan hamda qurilish kommunikatsiyalaridan uzoqroq joylarda qurish;

4) chiqish va kirish eshiklari bo‘lishi.

Radiatsiyadan yashirinish joylarini, yerto‘la va boshqa joylarni to‘ldirish tartibi oldindan ishlab chiqiladi va tasdiqlangan reja bo‘yicha amalga oshiriladi. Har bir vaziyatda vahimaga tushmasdan, ko‘rsatilgan joyga borib, joylashib, belgilangan qoida bo‘yicha harakatlanish lozim.

Radiatsiyaga qarshi pana joylar radioaktiv (ifloslanish) zaharlanishida odamlarni ion hosil qiluvchi nurlanishdan muhofaza qiladi. Bundan tashqari, to‘lqin zarbasi, yorug‘lik nurlari, o‘tib kiruvchi radiatsiya, neytron oqimi, teri va kiyimga radioaktiv moddalar tushishi, zaharli moddalar, bakteriyali vositalardan muhofazalaydi. Ko‘p qavatli binolarning yerto‘lalarida radiatsiyadan saqlanish uchun joy tayyorlasa bo‘ladi.

Muhofazalovchi pana joylarni tayyorlashda yig‘ma temir-beton vositalari, g‘isht, yog‘och materiallar, toshdan foydalanish mumkin. Radiatsiyadan saqlanishda devorlari muhofazalash xususiyatiga ega bo‘lgan yerto‘lalar, poliz mahsulotlari saqlanadigan omborlar, yer ustidagi binolardan foydalaniladi. Barcha eshik, derazalar mahkamlanadi, eshiklar kigiz yoki yumshoq gazlama bilan zich qilib yopiladi. Pana joyga (30 odamga mo‘ljallangan bo‘lsa) tabiiy havo oqimi bilan shamollatgich va so‘ruvchi quti qo‘yiladi. So‘ruvchi quti shamollatgichdan 1,5—2 m yuqorida qo‘yiladi. Sirtqi havo chiqaruvchi qutichaga qopqoq ishlanadi. Kirish joyiga qopqoqcha qilinadi. Pana joylarda suv va kanalizatsiya bo‘lmasa, bir kechakunduzga har bir odam uchun 3—4 litr suv, hojatxona, axlat to‘kiladigan o‘ra, so‘ri, oziq-ovqat uchun javon imkoniyatlari yaratiladi. Yog‘ochdan tiklangan uylar radiatsiya koeffitsiyentini taxminan 100, toshdan ishlangan uylar 800, jihozlanmagan yerto‘la 7—12, jihozlangan yerto‘la 350—400 marta kamaytiradi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Mashg‘ulotning mavzu: Shaxsiy gigiyena

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Shaxsiy gigiyena — shaxsiy tarkib sog‘lig‘ini saqlash va mustahkamlashga, jangovar va mehnat faohyatini yuqori darajada ushlab turishga qaratilgan gigiyenik qoidalar to‘plamidir. Shaxsiy gigiyena o‘z ichiga tana, og‘iz bo‘shlig‘i, kiyim-bosh, poyabzal, mehnat va ish faohyati intizomi hamda sog‘liq uchun zarar odatlarni yo‘qotishni qamrab oladi. Tana parvarishi. Shaxsiy gigiyena qoidalari: ertalab yuvinish va tishlarni yuvish, tanani bel sohasigacha muzdek suv bilan artishni; har bir ovqat qabul qilishdan oldin qo‘lni yuvishni; uyquga ketishdan oldin tishlarni tozalash va oyoqlarni yuvish o‘z vaqtida soch-soqol va tirnoqlarni olishni; muntazam ravishda ichki kiyim va yotoq choyshablarni almashtirgan holda hammomda cho‘milishni; paypoqlarni yuvishni; kiyim-bosh va poyabzallarni hamda yotoq joyini ozoda saqlashni ko‘zda tutadi. Teri parvarishi. Terini tashqi ifloslanish, terlash, yog‘ bosishi, terining shoxsimon hujayralaridan va mikroorganizmlar tushishidan saqlash uchun muntazam ravishda yuvib turish kerak. Tirnoqlar ostida kir to‘planmasligi uchun ularni yaxshilab yuvish va har hafta kaltalashtirib turish kerak. Terini kichik jarohatlardan saqlash lozim, chunki ular mikroorganizmlar tushishini osonlashtiradi. Buning uchun maxsus kiyim, himoyalovchi pastalar va maxsus yuvish vositalaridan foydalanish kerak. Kichik jarohatlarni 5 % yod eritmasi, 2% brilliant yashili yold antiseptik vositalar bilan tozalash zarur. Toza havo, quyosh nuri, cho‘milish va boshqa jismoniy mashqlar teriga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, bu esa terining tashqi ta’sirga bo‘lgan chidamliligini oshiradi. Soch parvarishi. Sochlarning tozaligini saqlash uchun ularni haftada bir martadan kam bo‘lmagan holda, yuvish vositalari (shampun) bilan yuvish zarur, yog‘li sochlarni esa tez-tez yuvish kerak. Yuvgandan keyin sochlarni sochiq bilan quritiladi va taroq bilan taraladi. Barcha harbiy xizmatchilar sochlarini kalta va bir tusda olib yurishlari kerak. Yuz terisini o‘z vaqtida parvarishlash uchun, kundalik soqol ohb turilishi lozim. Soqol ohsh anjomlari, elektr ustaialarini ozoda saqlash kerak.

IV. **Mashg‘ulotni yakunlash:** to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20 __-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Urush vaqtida qo‘shinlarning tibbiy ta‘minotini tashkil qilish asoslari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Urush vaqtida qo‘shinlarning tibbiy ta‘minoti harbiy xizmatchilarning sog‘lig‘ini saqlash, qo‘shinlarning sanitariya-epidemiya holatini ko‘ngildagidek ushlab turish, yarador va bemorlarga o‘z vaqtida tibbiy yordam ko‘rsatish, ularni evakuatsiya qilish va davolash hamda shaxsiy tarkibning jangovarlik qobiliyatini (ish qobiliyatini) qisqa vaqt ichida tiklashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o‘tkazishga asoslangan. Yuqorida ko‘rsatib o‘tilgan chora-tadbirlarni bajarish uchun, har bir bo‘linma, muassasa (harbiy qism) oldiga aniq vazifalar qo‘yiladi. Har qanday jangovar harakatlarni olib borish davrida yaralanishning oqibati,

avvalambor, birinchi tibbiy yordamning ko‘rsatish vaqtiga va uning sifatiga bog‘liq. Yaradorlarni jang maydonidan ohb chiqib ketish masalasini olsak, u jangovar harakatlar sharoitlariga bog‘liq bo‘lmagan holda, sutkaning har qanday vaqtlarida va ob-havoning har qanday sharoitlarida, uzluksiz ravishda Jangovar harakatlarni yuqori sur‘atda, uzluksiz, kecha-yu kunduz, keng front bo‘ylab olib borish tibbiy xizmat oldiga bir qator talablarni qo‘yadi. Bu talablarni bajarish, jangovar harakatlar olib borish vaqtida bo‘linmalar va harbiy qismlarni tibbiy ta‘minlash masalalarini muvaffaqiyatli yechishda katta ahamiyatga ega bo‘lgan omillardan hisoblanadi. Jangovar harakatlar olib borish davomida shaxsiy tarkib orasida sezilarli darajada va turli xarakterga ega bo‘lgan yo‘qotishlarning sodir bo‘lishi kutiladi. Bundan tashqari, tibbiy xizmat bo‘linma va qismlar tibbiy tarkibining shikastlanish xavfi doim mavjud bo‘lgan sharoitlarda ishlashiga to‘g‘ri keladi. Jang maydonidagi yarador va bemorlarning qayta jarohatlanish xavfi doimo mavjud. Yuqorida ko‘rsatib o‘tilgan barcha jangovar, front orti va tibbiy vaziyat omillari tibbiy xizmat faoliyatining barcha jabhasida o‘zining hal qiluvchi ta‘sirini o‘tkazadi. Shunga bog‘liq holda yarador va bemorlarga tibbiy yordam ko‘rsatish, ularni davolashni tashkil qilishning maxsus tizimiga ega bo‘lish talab qilinadi. Bunday tizim yarador va bemorlarni evakuatsiya bosqichlarida davolash tizimi deb ataladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20 __yil

Mashg‘ulotning mavzu: Jarohatlanganda birinchi tibbiy yordam

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Jarohatlanganda birinchi tibbiy yordam – turli shikastlanishlar yuz berganda kechiktirib bo‘lmaydigan zarur harakatlar. Bu harakatlar jarohatlangan odamning hayoti va sog‘lig‘iga xavf soluvchi omillarni bartaraf qilishga, ko‘ngilsiz oqibatlarining oldini olishga, og‘riq sindromini pasaytirishga va tez yordam shifokorlari yetib kelgunga qadar yordam ko‘rsatishga qaratilgan. Ular oddiy va oson bo‘lgani uchun ularni maxsus ma’lumot va tayyorgarlikka ega bo‘lmagan har qanday odam ham bajarishi mumkin.

Aksariyat holatlarda jarohat yuz berganda birinchi tibbiy yordamning o‘z vaqtida ko‘rsatilishi inson hayotini saqlab qolishi yoki salbiy oqibatlardan qutqarishi mumkin.

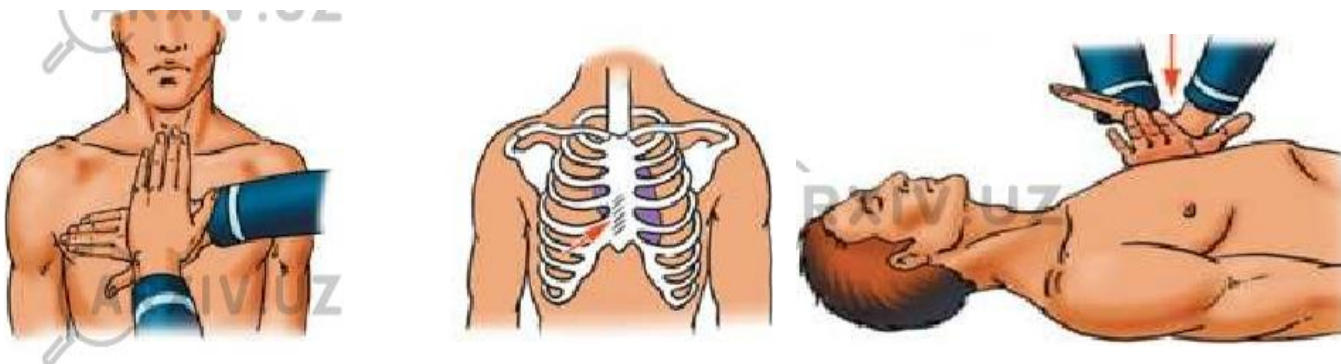
Shuning uchun har bir odam u yoki bu holatlarda o‘zini qanday tutishni va qanday harakatlarni bajarishini aniq bilishi lozim.

O‘quvchilar tibbiy bilim asoslari bo‘limi bo‘yicha quyidagilarni bilishi shart:

- jarohatlar tavsifi;
- qon ketishining turlari va ularning asoratlari;
- suyak sinishi turlari va ularning asoratlari;
- qo‘l, oyoq, bosh, qorin sohalari shikastlanganda bog‘lam qo‘yish.

O‘quvchilar uddalashi shart:

- shikastlanganda va boshqa baxtsiz hodisa sodir bo‘lganda birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari:

Mashg‘ulotning mavzu: Bo‘g‘lam

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Bo‘g‘lam – shikastlangan odam badaniga bo‘g‘lovchi materialni mahkamlovchi yumshoq yoki qattiq moslama. Bog‘lam quyidagi elementlardan tashkil topadi:

– bog‘lovchi material: dokadan tayyorlangan mahsulotlar (tampon, salfetka, sharchalar) va paxta;

– bog‘lovchi material shimdirilgan dorivor modda;

– bog‘lamni mahkamlab turuvchi bog‘lovchi material (bint, doka, durracha, plastir).

Bog‘lovchi material sifatida ko‘pincha doka va dokadan tayyorlangan bog‘lovchi materiallar (sharcha, tampon, salfetka, bint), paxta, paxta yoki kanopdan qilingan materiallar ishlatiladi. Vazifasiga ko‘ra bog‘lamlar bog‘lovchi materialni to‘xtatib turadigan, immobilizatsiyalovchi va cho‘zilishni paydo qiluvchi bog‘lamlarga bo‘linadi. Qo‘llaniladigan materialiga ko‘ra yumshoq va qattiq bog‘lamlarga bo‘linadi.

Eslab qoling!

Bo‘g‘lam – shikastlangan odam badaniga bo‘g‘lovchi materialni mahkamlovchi yumshoq yoki qattiq moslama.

Yumshoq bog‘lamlar to‘xtatuvchi va ezuvchi sifatida ishlatiladi. Bunda bog‘lovchi material sifatida dokadan foydalaniladi. Doka jarohatga qo‘yilganidan so‘ng oq paxta to‘shaladi (alohida holatlarda qopchalarga solingan va sterillangan mox va torf ishlatiladi). Jarohatning barcha qismiga bosim teng taqsimlanishi uchun porolon qatlami qo‘yiladi.

Bularning barchasi bint yoki durra, plastir va boshqa materiallar yordamida mustahkamlanadi. Keyingi vaqtlarda shu maqsadda yengcha ko‘rinishdagi to‘rsimon tibbiy bintlaridan foydalanilmoqda.

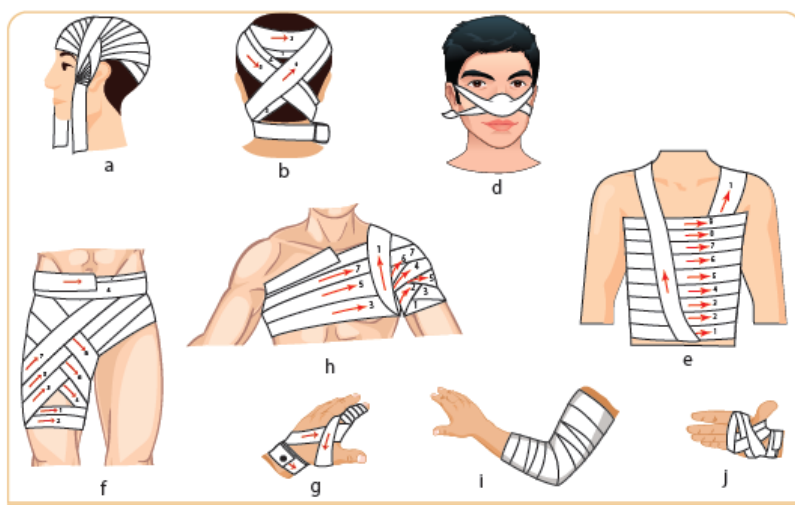
Qattiq bog‘lamlarga shinali, kraxmalli, gipsli, yelimli, plastmassali bog‘lamlar kiradi. Bu bog‘lamlar, odatda, immobilizatsiya qilish va tortib turish maqsadida ishlatiladi.

Paketni ochish uchun uning rezinali qoplamasi kesmasi bo‘ylab yirtiladi. Qog‘oz qoplamasining chekkasi ostidan to‘g‘nag‘ich olinadi va kiyimning qulay joyiga qadab qo‘yiladi. So‘ngra bint va yostiqlar olinadi. Bog‘lovchi material ifloslanmasligi uchun bitta qo‘l bilan bint yostiqlar mahkamlangan uchidan ushlanadi, ikkinchi qo‘l bilan sterillangan bint ushlanadi. Ikkala qo‘l ikki tomonga yoyiladi. Yostiqlarning bir tomonida rangli iplar tikib qo‘yilgan. Yostiqlarning shu tomonidan qo‘l bilan ushlanadi va zarurati bo‘lsa, yostiqlar kerakli masofaga suriladi va jarohatga qo‘yiladi, bint bilan mahkamlanadi, bintlarning oxiri

to‘g‘nog‘ich bilan mahkamlanadi. Jarohatlanganlarga birinchi yordam ko‘rsatishda, eng avvalo, qon ketishini to‘xtatish, ikkilamchi infeksiya tushmasligi uchun jarohatga birlamchi aseptik bog‘lam qo‘yish, shokning oldini olish, suyak sinish holatlarida esa singan suyakni immobilizatsiya qilish (harakatsizlantirish) lozim.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Mashg‘ulotning mavzu: Immobilizatsiya

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Immobilizatsiya – shikastlangan bo‘g‘imni harakasizlantirish va uning to‘la tinchligini ta‘minlash.

Immobilizatsiyaning maqsadi:

- og‘riqni kamaytirish;
- ochiq sinishda infeksiya rivojlanishining oldini olish;
- yumshoq to‘qimalarning yanada ko‘proq zararlanishining oldini olish;
- singan suyaklar bitib ketishi uchun qulay sharoit yaratish.

Immobilizatsiya shinalar yordamida amalga oshiriladi. Shinalar qattiq, mustahkam va elastik materiallardan tayyorlanadi. Shinani doka bint bilan bog‘lash mumkin. Agar zarur bo‘lsa, durra, kamar, sochiqlardan foydalanish ham mumkin. Imkoni bo‘lsa, Kramer shinasi, Esmarx shinasi, Diterixs yog‘och shinalaridan, zamonaviy plastmassa shinalardan va damlanadigan rezina shinalardan foydalangan ma‘qul.

Immobilizatsiya turlari:

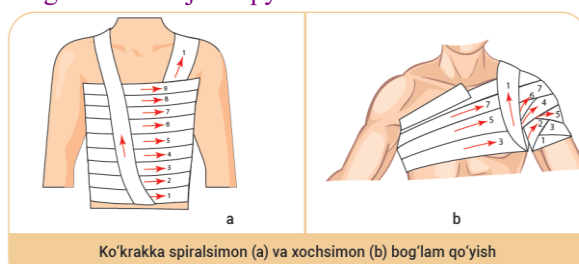
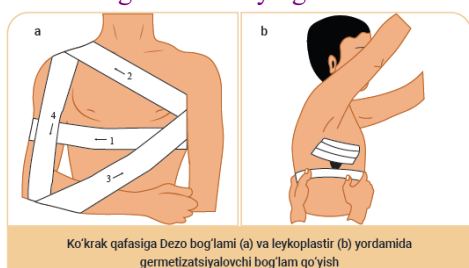
Bilak suyagi singanda immobilizatsiya uchun narvonsimon shina qo‘yish. Shina bo‘g‘imning shakliga mos qilib qo‘yiladi. Paxta to‘shali, bint bilan mahkamlanadi. U yelkaning

uchdan biridan boshlab barmoq uchlariga qadar tashqi tomondan qo‘yiladi. Shina

sifatida fanerlardan ham foydalanish mumkin. Agar bilakning bitta suyagi sinib, ikkinchi butuni tirsakkacha shina rolini bajaradi. Agar ikkala suyagi ham sinib, shina yelkaning yarmiga yetishi kerak.

Yelka suyagi singanda, katta shotisimon shinadan foydalaniladi.

Shina yelka ustidan boshlab sog‘lom tomon bilan shikastlangan yelka bo‘ylab orqa tomondan, so‘ngra bukilgan tirsak va bilak bo‘ylab barmoqlarga o‘tkaziladi. Boldir suyagi singanda shina sonning uchdan bir qismidan boshlab qo‘yiladi, u tizza va to‘piqni harakatsizlantirishi shart. Boldirni immobilizatsiya qilish uchun shotisimon shina orqa tomondan barmoq uchlarigacha qo‘yiladi. Bunda shina bo‘g‘imga mos shaklda bukiladi, oyoqning tovon qismi boldirga perpendikulyar holatda ushlanadi. So‘ngra yon shinalar qo‘yiladi. Son suyagi singanda shotisimon shinalardan foydalangan ma‘qul. Bunda ulardan zarur uzunlikdagi bir necha donasi tanlab olinadi va oyoq uzunligiga qarab moslanadi. So‘ng kiyim-bosh ustidan oyoqqa bog‘lab qo‘yiladi. Ko‘krak qafasi shikastlanishi ko‘p uchraydigan hodisa hisoblanadi. U transportda avariya yuz berganda, balandlikdan yiqilganda, harakatlanayotgan predmetlar ko‘krak qafasi sohasiga zarba yetkazganda sodir bo‘ladi. Ko‘krak qafasi jarohati teshib o‘tgan (jarohat yetkazgan predmet tana bo‘shlig‘iga yetib borgan) va teshib o‘tmagan (jarohat yetkazgan predmet tana bo‘shlig‘iga yetib bormagan) bo‘lishi mumkin. Ko‘krak qafasi shikastlanishi ko‘p qon yo‘qotish, o‘pka, yurak va ko‘krak qafasi boshqa organlarining shikastlanishi bilan kuzatiladi. Natijada jarohatlangan odamda pnevmotraks (ko‘krak qafasida havoning to‘planishi) deb nomlangan holat paydo bo‘ladi. Qobirg‘a suyagi singanda jarohatlangan joyda qattiq og‘riq paydo bo‘ladi, suyak parchalari g‘ichirlaydi, nafas tez-tez va og‘riq bilan olinadi. Shikastlangan odamni yotgan holatdan o‘tirgan holatga o‘tkazish juda qiyin kechadi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.